

Mikko Ojala

Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustaminen

Opinnäytetyö

Syksy 2009

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Mikko Ojala

Työn nimi: Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustaminen

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2009

Sivumäärä: 57

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten yksityinen lastensuojelulaitos perustetaan ja mitä se vaatii. Aihe koettiin tärkeäksi, koska lastensuojelulaitoksen perustamiseen liittyvää tiivistä opasta ei ollut saatavilla. Aihe on myös ajankohtainen, koska uusia yksityisiä laitoksia perustetaan nyt enemmän kuin koskaan. Opinnäytetyössä käsitellään yrityksen perustamiseen liittyviä vaiheita, sekä niiden sisältöjä. Raamit lastensuojelulaitoksen perustamiselle muodostuvat lainsäädännöstä, joten lakien rooli työssä on merkittävä.

Lastensuojelulaitoksen perustamisprosessi on pitkä ja monivaiheinen. Opinnäytetyön tavoite on tuoda esille kaikki nuo vaiheet ja täydentää niistä kerättyä teoretista kyselystä saadulla kokemuksellisella tiedolla. Kysely suoritettiin avoimella kyselylomakkeella, joka lähetettiin viidelle lastensuojelulaitoksen perustaneelle yrittäjälle. Kyselylomakkeen sisältö jaettiin koskemaan työn eri aihepiirejä. Tulosten avulla lukija saa konkreettisen kuvan yrityksen perustamiseen liittyvistä vaiheista, tuntemuksista ja lastensuojeluyrittäjyyden tulevaisuuden näkymistä. Teoria- ja tutkimustieto kulkevat rinnakkain läpi työn.

Opinnäytetyötä voidaan pitää lastensuojelulaitoksen perustajan oppaana. Aineistosta käy ilmi, että yrityksen perustamiseen on saatavilla paljon apua. Opinnäytetyöstä saa selkeän kuvan siitä, mistä tuota apua voi hakea. Lastensuojeluyrittäjäksi aikovalla on hyvä olla monipuolinen työkokemus ja koulutus takanaan. Rikastumismielessä lastensuojeluyrittäjäksi ei kannata lähteä, mutta yrittäjänä olo koettiin toisella tapaa palkitsevana. Sukupuolella ei ole merkitystä yrittäjyydessä, mutta kaikista ei ole yrittäjiksi. Perustamisprosessi ja yrittäjänä olo vaativat paljon aikaa ja sitoutumista, myös jonkinlaisia uhrauksia pitää olla valmis tekemään. Tulevaisuudessa kilpailu lastensuojelusektorilla tulee kiristymään, minkä vuoksi erityispalveluiden tarjonnan merkitys yrityksen menestystekijänä on entistä tärkeämpi.

Avainsanat: lastensuojelu, lastensuojelulaitokset, sijaishuolto, yrittäjyys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work
Degree programme: Degree programme in social work
Specialisation: Bachelor of social work

Author: Mikko Ojala

Title of thesis: Founding of a private child welfare centre

Supervisor: Päivi Rinne

Year: 2009

Number of pages: 57

Number of appendices: 2

The purpose of thesis is to clarify how a private child welfare centre is founded. The subject seemed important because there was a lack of available founding guides. The subject was also current because more private child welfare centres are founded now. This thesis deals with different phases of the founding process. The legislation has the big role in thesis because it gives the framework for the founding of a child welfare centre.

The founding process is long and it has many phases. The aim is to introduce all those phases and collect the experiential knowledge from five child welfare entrepreneurs. In addition to a book survey, data was collected from the entrepreneurs with a questionnaire. These different kinds of information complement each other throughout the thesis. The results gives the reader a concrete picture of the different phases of the founding process, feelings during it and the prospects of child welfare entrepreneurship.

The final thesis is like a guide to the founder of the child welfare centre. There is a lot of help available for the one who is planning to found own company. This thesis aims to give the clear picture where he can have that help. Preferably, the person has to have diverse job experiences and studies before starting their own company. A child welfare centre does not make its owner rich but the work was experienced rewarding in other ways. Gender does not make any difference in entrepreneurship but everybody can not be successful entrepreneurs. The founding process and being as an entrepreneur demands time and commitment; the person has to be ready to make sacrifices. The competition between child welfare entrepreneurs is increasing in the future. That is why companies have to have some special services to offer.

Keywords: child welfare, child welfare institute, foster care, entrepreneurship

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract.....	3
1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSPROSESSI	7
2.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat.....	7
2.2 Menetelmän valinta	7
2.3 Tutkimuksen kulku.....	8
2.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	9
3 LASTENSUOJELUYRITTÄJYYDEN HISTORIAA	11
4 YRITTÄJYYDEN MOTIIVIT JA YRITTÄJÄNÄ TOIMIMINEN	14
4.1 Mitä on yrittäjyys.....	14
4.2 Yrittäjyys ja sukupuoli	18
4.3 Vaatimukset lastensuojeluyrittäjältä ja työnkuva	19
5 LASTENSUOJELU JA LAITOSHUOLTO.....	22
5.1 Palvelujärjestelmä ja lainsäädäntö	24
5.2 Lastensuojelun asiakasprosessi.....	26
6 LASTENSUOJELULAITOKSEN PERUSTAMINEN	30
6.1 Laitoshuollon vaatimukset ja valvonta	30
6.2 Mistä kaikkialta saa tukea yrityksen perustamiseen	32
6.3 Yritysmuodon valinta	34
6.3.1. Toiminimi	34
6.3.2. Osakeyhtiö.....	35
6.4 Liiketoimintasuunnitelma	35
6.5 Kustannukset ja niiden hallinta	37
6.5.1. Taloushallinto.....	37
6.5.2. Vakuutukset	38
6.5.3. Rahoituksen hankkiminen.....	39
6.6 Rekisteröinti ja toimiluvan hakuprosessi.....	41
6.7 Lastensuojelulaitoksen markkinointi	42
6.8 Haasteet yrityksen alkutaipaleella	44
7 LASTENSUOJELUN NYKYTILA JA TULEVAISUUS.....	46
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	49
9 POHDINTA	52
LÄHTEET	55
LIITE 1 Saatekirje	58
LIITE 2 Kyselylomake	59

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on yksityisen lastensuojelulaitoksen perustaminen. Urbanisoitumisen myötä, perheiden ja suvun yhteisöllisyys on vähentynyt. Ongelmien ilmaantuessa apua ei ole enää saatavissa läheisiltä ihmisiltä, toisin kuin ennen. Taloudellinen lama-aika on yksi tekijä, mikä lisää ihmisten ja perheiden ongelmia. Tämän seurauksena lastensuojelulaitosten ja niissä tehtävän erityistyön tarvekin on kasvanut. Nykyään kuntien on järjestettävä lastensuojelua laitoksissa ja avo- huoltona tai ostaa palvelut kuntayhtymältä tai yksityiseltä lastensuojelulaitokselta. Yksityisten palveluntarjoajien määrä lastensuojelussa on kasvanut ja sen arvellaan kasvavan myös tulevaisuudessa.

Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen ei ole ollut olemassa yhtä tiivistä opasta, vaan tieto on pitänyt kerätä useasta eri lähteestä. Tämä havainto toimi aiheenvalintani lähtökohtana. Aiheen käsittelyssä pystyin hyödyntämään aikai- semmin suorittamiani tradenomin opintoja. Opinnäytetyöni tavoitteena on kerätä kaikki yrityksen perustamiseen tarvittava tieto yhdeksi paketiksi. Lastensuojelussa ja muillakin sosiaalialan sektoreilla yleisin palveluntarjoaja on viime vuosikymme- ninä ollut julkinen sektori, mutta ajat ovat muuttuneet ja uusia yksityisiä lastensuo- jelulaitoksia on syntynyt viime vuosina tiheään. Aihe on tämän vuoksi myös ajan- kohtainen. Toivon, että työni antaa tarpeellista tietoa ja eväitä lastensuojelulaitok- sen perustamista suunnittelevalle.

Aloitan opinnäytetyöni tutkimusprosessin kuvauksella, minkä jälkeen siirryn käsit- teiden esittelyyn. Kuvailen ensin yrittäjyyttä, tähän yhteyteen olen liittännyt yrittäjien kokemuksia ja havaintoja siitä. Sen jälkeen siirryn lastensuojeluun ja laitoshuol- toon. Seuraavaksi käyn läpi lastensuojeluyrittäjyyden taustalla vaikuttavaa lain- säädäntöä ja palvelujärjestelmää. Lastensuojelulaitoksen perustamisen eri vaiheet ja niiden sisältö muodostavat työni ytimen. Yleensä yksityiset lastensuojelulaitok- set toimivat toiminimellä tai osakeyhtiönä, minkä vuoksi käsittelen työssäni tar- kemmin juuri em. yhtiömuotojen perustamiseen vaadittavia toimia.

Opinnäytetyön aihepiiri on laaja, joten jouduin hieman rajaamaan sen sisältöä. Esimerkiksi henkilöstön rekrytointi ja lastensuojelupalveluiden laatu ovat aiheita, jotka rajasin työstäni ulos. Yksi lastensuojelulaitoksen tärkeimmistä menestystekijöistä on sen tuottamat erityispalvelut. Joitakin niistä tulee esille käsitellessäni lastensuojelun asiakasprosessia, mutta niidenkin tarkemman esittelemisen jätin kuitenkin käsittelemättä.

Opinnäytetyöni teoria ja tutkimustieto kulkevat rinnakkain läpi työn, toisiaan täydentäen ja tukien. Tutkimuksen suoritin kvalitatiivisena kyselytutkimuksena, johon vastasi viisi yksityistä lastensuojeluyrittäjää. Kyselylomakkeen yhdentoista kysymyksen avulla hain tietoa muun muassa käytännön kokemuksista lastensuojeluyrityksen perustamisessa, perustamiseen liittyvistä haasteista ja erilaisten asioiden järjestämisestä. Kyselystä saamani tieto tuo konkreettisesti esille yrittäjien tunteita ja kokemuksia perustamisprosessin yhteydessä. Opinnäytetyön loppupuolella teen vielä katsauksen lastensuojelun tulevaisuudennäkymiin.

2 TUTKIMUSPROSESSI

2.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyöni päätutkimusongelma on, kuinka yksityinen lastensuojelulaitos perustetaan. Lastensuojelulaitoksen perustamiseen liittyy monta eri vaihetta, jotka ovat työni alatutkimusongelmia. Teettämäni kyselyn kohderyhmäksi pyrin saamaan viisi eri puoliilta Suomea olevaa lastensuojeluyrittäjää. Työssäni käyn läpi perustamisprosessin eri vaiheita ja sitä millaista apua kuhunkin vaiheeseen on saatavilla ja mistä sitä on mahdollista hakea. Opinnäytetyön teoria ja tutkimuksella kerätty tieto tukevat toisiaan ja kulkevat käsi kädessä läpi työn. Tavoitteenani on kerätä kaikki lastensuojelulaitoksen perustamiseen tarvittava tieto paketiksi, jonka pohjalta yrittäjäksi aikovan on helppo arvioida yrittäjävalmiuksiaan ja lähteä yrityksen perustamiseen.

2.2 Menetelmän valinta

Opinnäytetyöni tavoitteiden vuoksi paras tapa suorittaa tutkimusosio, on mielestäni tehdä se kvalitatiivisena eli laadullisena kyselytutkimuksena. Laadullisella kyselytutkimuksella haen yrittäjiltä kokemuksellista tietoa, jonka avulla pyrin syventämään kirjatietoutta. Valmiin kyselyn lähetän viidelle lastensuojelulaitoksen perustaneelle yrittäjälle. Kyselylomakkeen jaan kolmeen teemaan; yrittäjäyys, perustamisvaihe ja lastensuojelun muuttuminen. Saatujen vastauksien avulla pyrin saavuttamaan konkreettisemmän kuvan yrityksen perustamisesta ja yrittäjänä toimimisesta.

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa suositaan ihmistä tiedonkeruun instrumenttina. Tämän tutkimusmenetelmän avulla on tarkoitus saada teoriatietoa täydentävää materiaalia. Tarkoituksena ei ole hypoteesien tai teorian testaaminen vaan aineiston yksityiskohtainen ja eri näkökulmat

huomioonottava tarkastelu. Kvalitatiivisen tutkimuksen kohderyhmän valinta on tehty tarkasti mieltien, ei satunnaisesti. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 155.)

Tutkimusaineiston keräämisen suoritan laatimani kyselylomakkeen avulla, jonka lähetän kohderyhmälle sähköpostitse. Haluan vastaajilta kokemuksellista tietoa, joten kysymykset ovat muodoltaan avoimia. Kysymysten määrä on yksitoista ja niiden sisältö on jaettu vastaamaan opinnäytetyöni eri osa-alueita. Aluksi suunnitelmistani oli myös teemahaastattelun käyttö, mutta laajasti ympäri Suomea sijoituvan kohderyhmän tavoittaminen olisi tuottanut liian suuria vaikeuksia.

Laadullisessa tutkimuksessa analyysi ei ole viimeinen vaihe, vaan se on mukana koko tutkimuksen ajan ohjaten tiedonkeruuta ja tutkimusprosessia. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä soveltuu tilanteeseen, jossa ilmiöstä halutaan saada syvälinen näkemys. (Kananen 2008, 24, 31-32.) Tästä myös opinnäytetyössäni on kysymys.

2.3 Tutkimuksen kulku

Laadullisen tutkimuksen tekeminen ei ole niin selkeää kuin määrällisen. Tämän vuoksi suunnittelun tärkeys korostuu tutkimusprosessin aikana. (Kananen 2008, 42.) Opinnäytetyön aiheen valinnan jälkeen aloin pohtia kuinka saisin siihen liittyvän tutkimusosion vastaamaan työlle asettamiani tavoitteita. Mietin opinnäytetyöni tulevaa rakennetta ja mitä kaikkia osa-alueita kysymysten näin ollen tulisi käsitellä.

Tutkimussuunnitelman palautus oli alkuvuodesta 2009 ja siihen mennessä työni runko oli jo selvillä. Tässä vaiheessa olin alustavasti laatinut kymmenen kysymystä koskien lastensuojeluyrityksen perustamisvaiheita. Keväällä kävimme kysymykset alustavasti läpi ohjaavan opettajan kanssa, mutta päädyimme siihen tulokseen, että ennen kysymysten lopullista laatimista ja lähettämistä, työn teoriaosan olisi oltava valmis. Syyskuussa 2009 pääsin vaiheeseen, jolloin kysymysten laatiminen ja tutkimukseen osallistujien kartoittaminen tuli ajankohtaiseksi. Apua kysymysten laatimiseen sain ohjaavan opettajan lisäksi myös eräältä lastensuojeluyrittäjältä ja heidän hyväksytyään kyselylomakkeen, lähetin sen valitsemalleni kohderyhmälle.

Kohderyhmä koostuu viidestä lastensuojeluyrittäjästä, jotka tulevat erikokoisista lastensuojelulaitoksista. Laitosten keskinäinen erilaisuus oli yksi tavoitteeni kohderyhmää valitessa. Kaksi yrittäjää on noin kymmenen asiakaspaikan laitoksesta ja kolme noin 20 asiakaspaikan laitoksesta. Yrittäjät tulevat Pohjanmaalta ja Satakunnasta. Vastaajissa kumpikin sukupuoli on edustettuna. Tiedustelin tutkimukseen osallistumishalukkuutta ensin puhelimitse ja sen jälkeen olin yhteydessä kohderyhmääni sähköpostitse, johon liitin tutkimustani koskevan saatekirjeen (liite1) ja 11 kysymystä sisältävän kyselylomakkeen (liite2).

Saatuani vastaukset aloitin materiaalin analysoinnin ja päätelmien teon, joiden pohjalta sijoitin vastaukset kunkin teorian alle sopiviin paikkoihin. Käytin teorian rinnalla suoria lainauksia ja näin yhdistin tekstiin saamaani kokemuksellista tietoa. Väritän tekstiä yrittäjien kokemuksella erityisesti yrittäjyydestä ja perustamisvaiheista kirjoittaessani. Myös lastensuojelun tulevaisuuden arvioimiseen oli mielenkiintoista saada eri yrittäjien näkemyksiä. Vastauksien tarkemman tulkinnan suoritan vasta johtopäätökset -kappaleessa työni lopussa. Vastauksien tarkoituksena on todentaa tutkimuksen tuloksia sekä tuoda siihen uutta kokemuksellista näkökulmaa.

2.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusta tehdessä tulee pitää mielessä se, että sen täytyy olla reliabeli ja validi. Reliabelius tarkoittaa sitä, että tutkimustulosten täytyy olla toistettavia, eli tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Reliabelius voidaan todeta tutkimalla samaa henkilöä, jolloin tutkimuksesta tulisi saada aina sama tulos. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 216.) Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetin ja validiuden arvioiminen ei ole niin yksiselitteistä, kuin määrällisessä tutkimuksessa (Kananen 2008, 123).

Omaa tutkimustani pidän melko reliabelina, koska saamani vastaukset ovat kokemuksellisia asioita, jotka ovat tapahtuneet aiemmin ja eivät voi näin ollen saman vastaajan kohdalla enää muuttua. Luotettavuutta lisää se, että käytin työssäni suo-

ria lainauksia, jolloin omat tulkintani eivät vääristä saatua tietoa. Myös tarkka tutkimuksen kulun raportoiminen lisää reliabiliteettiä.

Validius on sitä, että tutkimuksessa mitataan sitä mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 216). Työni validiutta lisää muun muassa se, että luetutin kysymyslomakkeen kahdella eri lukijalla, ennen sen lopullista hyväksymistä. Kysymyksistä saatujen vastausten oli tarkoitus täydentää teoretietoa ja mielestäni olen onnistunut liittämään ne luontevasti oikeisiin viitekehyksiin.

3 LASTENSUOJELUYRITTÄJYYDEN HISTORIAA

Suomessa ensimmäisiä lastenkoteja alettiin perustaa 1700 -luvulla kaupunkeihin ja niiden toiminnan tarkoituksena oli lasten hengen välitön pelastaminen. Toiminta ei ollut järjestelmällistä, eikä yrittäjäyys vielä kuulunut sen kuvaan. Toimintaa harjoitettiin yhdistysten voimin, mutta sille annettiin myös vähäistä julkista rahoitusta. Lastenkodit eivät olleet kuitenkaan yleisiä, koska niiden perustaminen oli kunnille vapaaehtoista. 1800-luvulla valtio tuki vain yhtä lastenkotia taloudellisesti ja muita lastenkoteja viljan muodossa. Muuten lastenkotitoimintaa pyöritettiin lahjoituksin ja hyväntekeväisyysvaroin. (Pulma & Turpeinen 1987, 15, 30-31.)

1900-luvulla lastenkotien määrä kasvoi ja yhtenä syynä siihen oli ensimmäinen maailmansota. Vuonna 1903 tehdyn selvityksen mukaan Suomen kaupungeissa oli yhteensä kahdeksan valtion tai kunnan ylläpitämää turva- tai lastenkotia sekä 26 yksityisten ja yhdistysten ylläpitämää laitosta. (Pulma & Turpeinen 1987, 72-79, 85, 132.) Yksityisten ja yhdistysten ylläpitämien laitosten suuri osuus johtuu siitä, että ei ollut olemassa erillistä lakia, jossa olisi määrätty lastensuojelusta. Lastensuojelun järjestämisen ollessa vapaaehtoista kuntien varat menivät muuhun ja se näkyi myös lastenkotien määrän vähäisyytenä. 1930-luvun alussa lastensuojelutyön suunnittelu parani ja kunnat tukivat sitä yhä paremmin. Ensimmäinen lastensuojelulaki tuli voimaan 1930-luvun lopulla. Lakia kritisoitiin mm. kasvatuskotien tarkastusten vähyydestä ja joidenkin mielestä laki oli muutenkin keskeneräinen. (Pulma & Turpeinen 1987, 157, 174-175.)

Toisen maailman sodan jälkeen uusia laitoksia alettiin perustaa ulkomailta saatujen lahjoitusten turvin. Sotien jälkeen lastenkotitoimintaa alkoi kehittää lastenkotikomitea, jonka tarkoituksena oli levittää toiminta myös suurimpien kaupunkien ulkopuolelle. Tärkeä saavutus komitealle oli 1949 annettu laki valtion avustuksesta lastenkodeille. Sen seurauksena alkoi lastenkotien koko pienentyä ja yksityiset erityislasternkodit yleistyä. (Pulma & Turpeinen 1987, 200-204, 221-222.)

Vuotta 1946 käsittelevästä tilastosta voimme havaita, että jo tuolloin oli vallalla sama trendi kuin nykyään, eli yksityisillä lastenkotipalveluiden tarjoajilla oli suuri

markkinaosuus lastensuojelun erityispalvelujen järjestäjänä. Lastenkotien määrä oli silloin 207, jotka laitostyyppin mukaan jakautuivat seuraavasti:

Taulukko 1. Yksityisten ja kunnallisten lastenkotien määrä laitostyyppin mukaan vuonna 1946 (Pulma & Turpeinen 1987, 222.)

Laitostyyppi	Kunnallisia	Yksityisiä
Tavallisia lastenkoteja	85	61
Pienten lasten (vastaanotto) koteja	7	15
Muita vastaanotto koteja	9	6
Äiti-lapsikoteja	0	7
Raajarikkoisten lastenkoteja	0	1
Henkisesti jälkeenjääneiden laitoksia	2	2
Turvakoteja	0	2
Ammattioppilaskoteja	1	3
Muita erityislasterenkoteja	0	6
Yhteensä	104	103

1950-luvulla lastenkotilapsista alettiin tehdä enemmän tutkimuksia ja todettiin, että lasten erityistarpeet olivat suuremmat kuin kasvatushenkilökunta pystyi heille tarjoamaan. Tämän vuoksi toimintaa alettiin kehittää ja se avasi uutta markkinarakoa myös yksityisille lastensuojelulaitoksille. 70-luvulla avohuoltoa kehitettiin sijoitus- ja laitoshoidon vaihtoehdoksi ja terapeuttisen työn osuutta lastenkodeissa lisättiin (Pulma & Turpeinen 1987, 220). Tuohon aikaan avohuollon palvelut olivat pääosin kuntien tuottamia, toisin kuin 1900-luvun alussa, jolloin niitä tuottivat enimmäkseen yksityiset järjestöt ja seurakunnat. Tässä asiassa kuljetaan ilmeisesti sykleissä, koska avohuollon palveluiden järjestäminen yksityisen sektorin ja järjestöjen taholta on jälleen selvästi yleistymässä.

1980-luvulla astui voimaan uusi lastensuojelulaki, mikä täsmensi lastensuojelun järjestämiseen vaadittavia toimenpiteitä. Silloin aloitettiin myös sosiaalialan ammattilaisten, kuten sosiaaliohjaajan ja kehitysvammaisten ohjaajan kouluttaminen, joten henkilöstön ammattitaito saatiin vastaamaan paremmin lastensuojelun vaatimuksia.

1990-luvulla ammattikorkeakoulujen synty synnytti uuden ammattinimekkeen, sosionomi (AMK). 1990-luvun alussa Suomessa koitti myös lama-aika, mikä pakotti kunnat supistamaan menoeriään. Laman myötä monet ongelmat kärjistyivät, mistä seurasi lastensuojelutarpeen kasvua. Lastensuojeluhenkilöstön lisäämiseen ei kuitenkaan riittänyt kunnilla varaa. Resurssien puutteessa jouduttiin miettimään uusia ja tehokkaampia työskentelytapoja.

1990-luvulla tehtiin myös valtionosuusuudistus, jonka seurauksena julkisia ja yksityisiä palveluita alettiin käyttää toisiaan täydentävinä. Tällöin kunnilla oli parempi mahdollisuus ostaa palveluita myös yksityisiltä palveluntarjoajilta tai muilta kunnilta. Henkilöstömenoja kuitenkin karsittiin ja lastensuojelupalveluiden osto yksityisiltä tai muilta kunnilta pyrittiin saamaan minimiin, koska oman kunnan palvelut haluttiin säilyttää. Kunnat panostivat enemmän avohuollon palveluihin kuin laitoshuoltoon. Ostopalveluna laitoshuoltoa tarjosivat yksityiset lastensuojelulaitokset, valtion koulukodit ja yksityiset perhekodit. (Johansson 1994,8-10, 29.) Laman seurauksena kilpailuttaminen lisääntyi, mikä johti ostopalveluiden määrän kasvuun kunnissa. Myös hinnoittelu koki muutoksia (Heinonen, Kovalainen, Paasio, Pukkinen & Österberg 2006. 19).

Lama-aikana myös monet ongelmat kärjistyivät. Tämä lisäsi yksityisten laitosten tarjoamien erityispalveluiden määrää, koska heidän täytyi kehittää joitain kilpailukeinoja pärjätäkseen. Näin ollen yksityisten laitosten merkitys lastensuojelun erityispalveluiden tuottajana vahvistui entisestään. Laman jälkeen kuntien taloudellinen tilanne elpyi, mutta sosiaaliset ongelmat jäivät. Tällöin heräsi tarve lastensuojelun lisäpalveluille ja uusille yksityisille laitoksille.

Lastensuojelun tarve ja huostaanottojen määrä on kasvanut tasaisesti 2000-luvulla. Uusi lastensuojelulaki 417/2007 astui voimaan 1.1.2008. Lain myötä sosiaalityöntekijöiden työmäärä on lisääntynyt, mutta tiukan taloudellisen tilanteen vuoksi heitä ei ole kuitenkaan määrällisesti pystytty lisäämään. Tämä on tarjonnut laajenemismahdollisuuksia myös yksityisyrittäjille, jotka voivat nyt tarjota palveluitaan lastensuojelun asiakasprosessin monessa eri vaiheessa. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi lastensuojelusuunnitelman tekeminen, lastensuojelutarpeen arvioinnit tai avohuoltopalveluiden tarjoaminen.

4 YRITTÄJYYDEN MOTIIVIT JA YRITTÄJÄNÄ TOIMIMINEN

4.1 Mitä on yrittäjyys

Yrittäjänä pidetään itsensä työllistävää henkilöä, jolla voi olla työntekijöitä. Työttömyysturvalaissa (L 30.12.2002/1290) yrittäjäksi (osaomistajaksi) katsotaan henkilö, joka työskentelee johtavassa asemassa yrityksessä tai yhteisössä, jossa hänellä itsellään on vähintään 15 prosenttia tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään 30 prosenttia osakepääomasta, äänivallasta tai muusta määräämisvallasta. Yrittäjä on velvollinen ottamaan päätoimintaan varten YEL:n tai MYEL:n mukaisen vakuutuksen.

Yrittäjyys on jaettu kolmeen alakäsitteeseen: sisäinen yrittäjyys, ulkoinen yrittäjyys ja omaehtoinen yrittäjyys. Sisäinen yrittäjyys on asenne, jonka ydinasiat ovat usko oman yrityksen menestymiseen, valmius kohdata monipuolisia tilanteita ja vastoin käymisiä sekä rohkeus. Sisäinen yrittäjyys näkyy menestyvässä yrityksessä työntekijöiden haluna puhaltaa yhteen hiileen ja menestyä. Tällöin organisaatioiden toiminta on yrittäjämäistä. (Heinonen & Vento-Vierikko 2002, 37-38.) Sisäinen yrittäjä tekee asioita eikä odota, että ne tapahtuisivat itsestään.

Sisäinen yrittäjyys käsitteenä on yhteydessä ulkoiseen ja omaehtoiseen yrittäjyyteen. Ulkoinen yrittäjyys on yrityksen johtamista ja omistamista. Se on käsitteenä toimintakeskeinen ja siihen liittyy esimerkiksi suunnittelu, markkinointi ja henkilöstöjohtaminen. Omaehtoinen yrittäjyys on yksilön yrittäjämäinen toimintatapa, joka on omakohtaisempi käsite kuin sisäinen yrittäjyys, mikä kuvaa koko organisaation tapaa hahmottaa työnsä. Yleensä yrittäjyydellä tarkoitetaan ulkoista yrittäjyyttä, eli henkilöä joka omistaa yrityksen ja kantaa siitä taloudellista vastuuta. Ulkoisia yrittäjiä ovat esimerkiksi kauppiaat, elinkeinoharjoittajat ja tehtaiden johtajat. (Koironen 1993, 62-63.)

Työssäni käsittelemä lastensuojeluyrittäjyys on ulkoista yrittäjyyttä. Ulkoinen yrittäjyys on laajasti määriteltynä suhtautumistapa työntekoon sekä ajatus- ja toimintatapa. Yrittäjä hankkii toimeentulonsa yritystoiminnalla ja työskentelee yleensä yrityksessään. Yrittämiseen sisältyy riskejä ja se on vaativa, mutta antoisa vaihtoehto

työntekoon. Yrittäjän sitoutuminen työhönsä tulee olla voimakasta ja liikeidean tulee olla toimiva. Työkokemus alalta on hyödyksi. Yrittäjän työ on myös vastuullista. Hän huolehtii, että töitä on riittävästi ja tilat, välineet sekä ammattitaito ovat ajan tasalla. Hänen tehtävänä on huolehtia, että yritystoiminta on laillista ja tulot kattavat menot. (Mitä yrittäjyys tarkoittaa, [Viitattu 23.4.2009].) Yrityksellä on asiakkaita, joille se tuottaa palveluitaan. Sosiaalialalla yrityksen asiakkaita ovat kunta, kuntayhtymä ja/tai tietyt väestöryhmät, liikeideasta riippuen. (Kovalainen & Simonen 1996, 208.)

Koulutus, ammattitaito, sekä asiakkaiden ja toimialan tuntemus helpottavat yrittäjänä toimimista (Yrityksen perustaminen, [Viitattu 23.4.2009]). Tärkeimmät luonteenpiirteet yrittäjällä ovat itseluottamus ja ennakkoluulottomuus. Hyviä ominaisuuksia yrittäjällä ovat myös avoimuus, työtä pelkäämättömyys, idearikkaus, innostuneisuus ja optimismi. (Kovalainen & Simonen 1996, 207, 213.) Sosiaali- ja terveysalalla myös yrittäjän sosiaaliset ominaisuudet ovat tärkeitä.

Yrittäjät ovat henkilöinä erilaisia ja kaikilla on mahdollisuus menestykseen, mutta kaikille yrittäjyys ei välttämättä sovi. Tosiasia on, että yrittäjän elämä pyörii yrityksen ympärillä ja se vaatii taloudellisia sekä henkilökohtaisia uhrauksia. Kyselyyni vastanneet lastensuojeluyrittäjätkin toivat tämän selkeästi ilmi vastauksissaan.

Toiminnan alkuaikoina olen tehnyt henkilökohtaisia taloudellisia uhrauksia ja otanut riskin. Taloudellinen puoli on kuitenkin korjaantunut toiminnan edetessä ja ”uhraus” saatu takaisin. Työelämään joutuu panostamaan paljon enemmän mitä palkkatyössä, eli vapaa-aika jää vähiin. Tämä on kuitenkin ollut minulla tietoinen valinta eli ei uhraus. Ainoastaan harmittaa kun jää aikaa ja voimavaroja omille lapsille vähän. Yrittäjän puolisolta vaaditaankin paljon. Vastaaaja 5.

Yrittäjyys vaatii usein sijoittamaan koko nykyisen omaisuutesi ja mahdollisesti tulevien jälkeläistesi mahdollisen omaisuuden alttiiksi. Uhraat myös tulevaisuutesi ja vapaa-aikasi kokonaan yrittäjyydelle. Uhraat lastesi tulevaisuuden vaaka- laudalle olemalla poissa heidän elämästään. Vastaaaja 3.

Muutamia valvottuja öitä, puhelin kammoa, mitä nyt perhekriisejä aina välillä, yrityksestä tulee helposti lellilapsi, välillä ja aika useinkin rahallisten huolien täyttämää aikaa, pitää oppia johtamaan jne. mutta ei nyt mitään maata kaatavia. Vastaaaja 1.

Kannattaa miettiä miksi haluaa perustaa lastensuojelu yrityksen, miten paljon on valmis ”uhraamaan” työelämälle...onko oma perhetilanne yrittäjyyttä tukeva jne. Vastaaaja 4.

Yrittäjän päätehtäviä ovat asiakkaan tarpeen tunnistaminen ja tyydyttäminen, jolloin hänen tulisi löytää vastaus kolmeen kysymykseen: kenelle, mitä ja miten myyn? Vastaus kysymyksiin on yrityksen liikeidea. (Kuosmanen 2008, 3.) Sosiaalialan yrittäjyys on erilaista tavalliseen yrittäjyyteen verrattuna. Perinteiset eettiset lähtökohdat ovat asiakkaan arkielämän tukeminen ja kiinteä kokonaisvaltainen suhde asiakkaaseen (Kovalainen & Simonen 1996, 38).

Joillakin aloilla yritys kehittää uusia tuotteita ja asiakkaille pyritään luomaan tarve ostaa niitä. Sosiaalialalla tuo tarve on syntynyt itsestään ja se on jo olemassa, jolloin yrittäjä pyrkii vastaamaan palveluillaan siihen. Kysyntä määrää siis tarjonnan. Sosiaalialan yksityiset palvelut täydentävät ja tuovat uusia vaihtoehtoja julkisiin palveluihin. Kyselyyni vastanneet yrittäjät toivat ilmi sen, että yrittäjyys on tullut jopa hieman yllättävänä vaihtoehtona heille. Motiivina yrityksen perustamiselle on saattanut olla esimerkiksi halu toteuttaa itseään tai omana pomona oleminen, joillekin se on muodostunut elämäntavaksi.

Voisi kait sanoa, että on monien asioiden summa miksi ryhdyin yrittäjäsi lastensuojelualalle (kutsumus, työllistyminen, visio, tilaus). Vastaaaja 5.

... olin miettinyt yrittäjyyttä jo pitkään sillä en kokenut julkisella sektorilla työskentelyä sellaiseksi mitä olisin halunnut tehdä loppuikäni. Julkisella puolella oma mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön on aika pieni ja mitättömienkin ratkaisujen teko on verrattain työlästä suuren hallintokoneiston vuoksi. Vastaaaja 2.

Ryhdyin lastensuojeluyrittäjäksi monien yhteensattumien takia. Huomasin myös, että voin kohdistaa pitkäaikaisen liike-elämän kokemukseni ja koulutukseni merkityksellisempään työhön kuin aikaisemmin. Työssä on valtava määrä enemmän sisältöä kuin puhtaasti kaupallisilla aloilla. Vastaaaja 3.

Itse ryhdyin siksi, että olin jo kauan ajatellut, että oma kuntani tarvitsisi tällaisen yksikön. Puhuinkin asiasta silloiselle pomolle nyt jo haudassa makaavalle mutta hän ei ollut asiasta yhtään kiinnostunut. ...että jouduin yrittäjäksi oli itsellenikin yllätys... Vastaaaja 1.

Yritys on osa minua ja osa minusta... Vastaaaja 4.

Motiivit yrityksen perustamiselle ovat monenlaisia. Seuraavalla sivulla olevasta taulukoista voi havaita, kuinka erilaiset asiat voivat vaikuttaa henkilön yrittäjäksi siirtymiseen. Kaikki ei ole vain henkilöstä itsestään kiinni.

	Vetotekijät	Työntötekijät
Yksilö	<ul style="list-style-type: none"> - asiakassuuntautuneisuus - halu kehittää palveluita - yrittäjyys vaihtoehtona - kosketus yrittäjyyteen - koulutus - työkokemus 	<ul style="list-style-type: none"> - kriittisyys palveluihin - sopeutumattomuus - työttömyys tai määräaikaiset työsuhteet - sosiaalinen marginaalisuus - tyytymättömyys töihin
Ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> - alueen yrityskulttuuri - positiivisia malleja - palkkakehitys odotukset - ulkopuolisten aktiivisuus - rahoitusvaihtoehdot ja yritystuet - toimitilojen saatavuus 	<ul style="list-style-type: none"> - urakehityksen puuttuminen - palkkatyön vaihtoehtojen vähäisyys - paikkakunta sidonnaisuus - työpaikkojen hajasijoittuminen
Talous	<ul style="list-style-type: none"> - yrittäjyyden asema ja arvostus taloudessa - sosiaalialan yrittäjyysdenvakiintuminen ja monipuolistuminen - väestön ikärakenteeseen liittyvä palvelujen kysynnän kasvu - kuntien poliittinen ilmapiiri ja palvelustrategiat - yritysrahoituksen lisääntyminen - veropoliittiset päätökset - hyvinvointipalvelujen rakenteelliset muutokset 	

Kuvio 3. Sosiaalipalveluyrittäjyyteen liittyviä vetäviä ja työntäviä voimia, jotka vaikuttavat samanaikaisesti. (Mikkonen 2005.)

Sosiaali- ja terveysalalla yrittäjyyden ja yrityksen menestystekijöitä ovat asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen, joustavuus ja hyvä laatu. Kuntien kanssa saataan tehdä ostopalvelusopimuksia, joiden avulla yritys saa asiakkaita, joten hyvä suhde kuntiin on tärkeä. (Kovalainen & Simonen 1996, 157.) Sijoitettavia lapsia voi tulla muualtakin kuin lähikunnista, koska monesti lapsen etu on, että hän pääsee totaalisesti irti vanhoista kuvioistaan. Yhteistyö kuntien kanssa on tehtävä mahdollisimman toimivaksi, jotta asiakkuuksia saataisiin myös jatkossa.

Sosiaalialan yrittäjyys on pohjimmiltaan samanlaista kuin mikä tahansa yrittäjyys. Monet kyselyyn vastanneista yrittäjistä kuitenkin korostivat sitä, että vain rahan vuoksi lastensuojelulaitosta ei kannata perustaa.

Jos haluat ostaa itsellesi Kuusamosta kelohonkamökin, suunnittele yritystoimintaa jollekin muulle alalle, tällä ei pääse rikastumaan. Koulutus ja kokemus on välttämätöntä. Ala on palkitseva mutta rankkaa työtä. Vastaaaja 2.

4.2 Yrittäjyys ja sukupuoli

Miehet ja naiset perustavat yrityksiä, mutta onko sukupuolella merkitystä yrittäjyydessä? Naiset ja miehet ovat keskenään erilaisia. Yrittäjyyteen liittyviä hyviä ominaisuuksia voi löytyä kummaltakin sukupuolelta ja niin nainen kuin mieskin voi olla hyvä yrittäjä. Yleisesti ottaen voidaan puhua miehisistä ja naisellisista aloista. Naisyrittäjyys on yleisempää naisellisilla aloilla ja toisinpäin. Sosiaaliala on naisvaltainen ala ja myös suurin osa yrittäjistä on silloin naisia. Kaikista yrittäjistä vain kolmasosa on naisia (Naisyrittäjyyttä on Suomessa 2008), mutta sosiaalialan yrittäjistä naisia on yli 80 prosenttia (Kovalainen & Simonen 1996, 186). Naisyrittäjät ovat kuitenkin suhteellisen ikääntyneitä, sillä neljännes heistä on yli 50 -vuotiaita. Nuorista naisyrittäjistä on siis pulaa ja heitä tarvitaan lisää. Tämän vuoksi valtiovalta miettii keinoja mm. työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamiseksi. (Naisyrittäjyyttä on Suomessa 2008.)

Koska naisyrittäjiä kaivataan yhä enemmän, on heidän houkuttelemisekseen yrittäjäksi, kehitelty uusia toimenpiteitä. Naisia kannustetaan yrittäjyyteen järjestämällä heille kohdistettua koulutusta, rahoitusta ja tukiverkostoja. Suomessa naisyrittäjyyttä edistäviä toimijoita onkin jo monia ja tällaisia palveluja on tarjolla yksityisellä kuin julkisellakin -sektorilla. Naisyrittäjyyden edistämisen tahoja ovat esimerkiksi Yrittäjänäisten Keskusliitto, TE-keskusten naisyritysneuvojat, Naisten teemaryhmät, eduskunnan naisyrittäjien tukiverkosto, kauppakamarit ja muut alueelliset toimijat. Muita organisaatioita ja toimijoita, joilta saa naisyrittäjyyteen erikoistuneita palveluita ovat:

- Finnvera Oyj
  - o Valtion omistama rahoituspalvelun tarjoaja
- Työvoima- ja elinkeinokeskukset
  - o Tarjoaa neuvontaa ja opastusta yritystoiminnan eri osa-alueille ja kehitysvaiheisiin
- Naisyrittäjyyskeskus ry
  - o Tarjoaa maksutonta yrityksen perustamisneuvontaa
- Alueelliset resurssikeskukset

- o Naisille suunnattuja alueellisia osaamisverkostoja. Ideana naisten yrittäjyyden, työllisyyden, osaamisen ja naisten aluekehittäjäyden tukeminen lähtökohtana alueellisten erityispiirteiden huomioiminen

(Erlund & Hyrsky 2005, 42-48.)

Varsinkin miehisillä aloilla naisen johtajuus voidaan kyseenalaistaa ja tällöin nainen joutuu todistelemaan kykyjään eri tavoin, kuin mies (Pietiläinen 2007, 64). Yhtenä oletukseni olikin, että sukupuolen merkitys olisi tullut jotenkin ilmi kyselyyni osallistuneiden vastauksista, mutta yrittäjät olivat yhtä mieltä siitä, että yrittäjyydellä ja sukupuolella ei ole ainakaan sosiaalialalla mitään merkitystä. Niin nainen kuin mieskin voi olla aivan yhtä hyvä yrittäjä.

Sukupuolella ei ole mitään merkitystä. Ainoa merkitys on se, että osaa edustaa, osaa puhua ostajan kanssa eli suhdetoiminta pitää olla aika kunnossa. Vastaaaja 1.

Sosiaaliala on naisvaltainen, joten melkein kaikki muutkin yrittäjät, joiden kanssa olen toiminut yhteistyössä, ovat naisia. Itse en ole kokenut sukupuolella olevan mitään merkitystä yrittäjyydessä. Ehkä naiset näyttävät helpommin tunteitaan ulospäin, mutta se on yrittäjällekin sallittua. Vastaaaja 4.

4.3 Vaatimukset lastensuojeluyrittäjältä ja työnkuva

Lastensuojelulaitoksella tulee olla nimettynä palveluista vastaava henkilö, jonka tehtävänä on vastata siitä, että laitostoiminta täyttää sille laissa määritetyt vaatimukset. Vastuuhenkilön nimitys tapahtuu jo lupamenettelyn tai aloittamisilmoituksen yhteydessä. Jos vastuuhenkilö vaihtuu, on siitä tehtävä ilmoitus luvan myöntäneelle tai vastaanottaneelle viranomaiselle. (L 9.8.1996/603, 4§.) Lastensuojelulaitoksen vastuuhenkilö on toiminimellä toimiva yrittäjä itse ja osakeyhtiössä sen perustaja tai siksi nimetty henkilö.

Vastuuhenkilö on yrityksen selkeä johtaja, joka vastaa siitä, että yrityksen toiminta täyttää lain, sopimuksien ja lupaehtojen sisältämät vaatimukset sekä ammattitaitoista henkilökuntaa on riittävästi. Lastensuojelulaitoksessa vastuuhenkilö toimii yksikössään kokoaikaisesti ja on henkilöstön mukana valitsemassa laitokseen souvia asiakkaita.

Lastensuojelulaitoksen johtajan työn asettamat vaatimukset yrittäjältä ja hänen työnkuvansa vaihtelevat. Jotkut ottavat enemmän osaa kasvatukselliseen työhön kuin toiset. Useat kyselyyni vastanneista yrittäjistä kokivat hallinnolliset työt niin aikaa vieviksi, että kasvatukselliseen työhön ei jäänyt enää aikaa.

Yrityksen pyörittäminen eli toiminnan edellytysten luominen sekä johtaminen vie kaiken aikani, joten en pysty tekemään säännöllisiä työvuoroja. Teen vuoroja kuitenkin tarpeen vaatiessa ja aina kun on aikaa, osallistun hoito- ja kasvatustyöhön. Osallistun lasten hatka hakuihin, leireihin ja pyrin aina olemaan läsnä lasten elämän tärkeissä hetkissä. Vastaaaja 5.

Olen siirtynyt lastensuojelulaitoksen johtajan työnkuvasta enemmän hallinnollisiin tehtäviin toimintamme laajentumisen johdosta, hallinnolliset työt, markkinointi, ja verkostoyhteistyö vievät paljon aikaani. ... toimintayksikköjen asiakkaiden arjesta vastaa henkilökunta. Vastaaaja 2.

Toimitusjohtajana osallistun hoito- ja kasvatustoimintaan vain aikuisen roolissa. En asiantuntijana. Toimitusjohtaja vastaa koko toiminnasta lähes 100% ajankäytöstään. Vain pieni osa ajasta kuluu hoidollisissa ja kasvatuksellisissa tehtävissä. Tärkeää on kuitenkin olla läsnä ja tuntea nuoret, perheet ja muut verkostossa toimivat. Vastaaaja 3.

...olen itse ollut vastuussa myös kasvatuksellisesta ja hoidollisesta osiosta mutta nyt vapaus on koittanut eli nyt on päävastuu hallinnollisista tehtävistä ja tietysti johtamisesta. Vastaaaja 1.

Sosiaalihuollon ammatillinen pätevyys, kokemus vastaavasta toiminnasta sekä johtamistaito ovat vastuuhenkilön vaatimuksia. Kelpoisuus on määritelty tarkemmin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (29.4.2005/272), jonka mukaan asiakastyön ohjausta sisältäviin johtotehtäviin kelpoisuusehtoina ovat alan tuntemus, siihen soveltuva korkeakoulututkinto sekä riittävä johtamistaito. Soveltuvana korkeakoulututkintona pidetään esimerkiksi sosionomi (amk) –tutkintoa, mikäli opinnot on suunnattu esimerkiksi lapsiin ja nuoriin. Ennen sosionomin tutkinnosta käytettiin nimitystä sosiaalikasvattajan tutkinto, jonka eräs kyselyyn vastanneista yrittäjistä koki sisällöltään yrittäjälle paremmaksi kuin nykyisen sosionomin tutkinnon. Myös yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnon omaava on pätevä sosiaalialan johtotehtäviin, jos pääaineena on ollut sosiaalityö tai hänellä on muuten suoritettuna riittävästi sosiaalityön opintoja. Aikaisemmat esimiestehtävät katsotaan hyväksi johtamistaidon hallintaa määriteltäessä.

Työkokemusta saa parhaiten lastenkodeissa, nuorisokodeissa, koulukodeissa tai ammatillisessa perhekodeissa. Riittäväksi työkokemukseksi katsotaan vähintään kolmen vuoden työskentely edellä mainituissa paikoissa. Tällöin vastuuhenkilöllä on perustana vankka näkemys, kuinka pitkäjänteistä ja tavoitelähtöistä sosiaalityötä toteutetaan käytännössä lastensuojelulaitoksen tarjoamien resurssien avulla. Hän on myös saanut kuvan siitä mitä vastuuhenkilön työhön sisältyy. (Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen 2008, 10.)

Koulutus täytyy ehdottomasti olla omalta alalta, jotta ymmärtää tarkalleen mistä on työssä kysymys. Työkokemusta mieluiten useammat vuodet ja parasta olisi, jos työkokemus olisi sosiaalityöntekijän töistä. Tämä siksi, että silloin on helpompi ymmärtää, mitä kaikissa prosesseissa tapahtuu, mitä lapsi ja hänen perheensä kohtaavat. On helpompi puhua ostajan kanssa myös samaa kieltä kun itse on tehnyt samoja hommia. Muuta osaamistahan voi sitten täydentää henkilöstöä valitessa. Vastaaaja 1.

Koulutuksen, työkokemuksen ja ammattitaidon tärkeys käy hyvin ilmi myös muista vastauksista. Koulutustaustana vastaajilla oli yliopisto- tai ammattikorkeakoulutason tutkinnot, joita he eivät yksinään kokeneet riittäviksi yrittäjäksi ryhtymiseen. Monipuolinen sosiaalialan työkokemus on tärkeää, jota vastaajilla oli ennen yrittäjäksi ryhtymistä viidestä vuodesta ylöspäin. Kokemusta lastensuojelun laitostyöstä pidettiin erityisen tärkeänä. Monet pitivät viittä työvuotta minimi määränä yrittäjäksi aikovalle. Jos opetus ei ole sisältänyt liiketalouden ja johtajuuden opintoja, useampi vastaajista suosittelee myös niitä. Johtajat ovat erilaisia ja myös heidän näkökulmansa yrittäjyyteen vaihtelevat. Eräs vastaajista on sitä mieltä, että sosiaalialan koulutusta tärkeämmäksi asiaksi nousee esimerkiksi kauppatieteiden koulutus. Tällöin sosiaalialan osaaminen on johtajan palkkaamalla henkilökunnalla. Toisen vastaajan mielestä perustajan kannattaisi olla vähintään 30-vuotias.

Yrittäjillä on siis erilaisia taustoja koulutuksen, iän ja työkokemuksen suhteen, mutta painotukset ovat kuitenkin suurin piirtein samoissa asioissa. Koulutuksen ja työkokemuksen määrällä ja laadulla on suuri merkitys yrittäjäksi ryhtyessä. Johtajuus kehittyy työvuosien myötä.

Yrittäjänä on hyvä muistaa, että tunteja vuorokaudessa on vain 24. Ei pidä yrittää nielaista liian suurta palaa kerrallaan, vaan pitää muistaa että asioita voi myös delegoida. Johtajan tehtävät selkiytyivät minulle tarkemmin vasta, kun yritys oli aloittanut jo toimintansa. Vastaaaja 4.

5 LASTENSUOJELU JA LAITOSHUOLTO

Lastensuojelu koskee kaikkia kansalaisia ja perustuu lapsen kansainvälisesti tunnustettuihin oikeuksiin. Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus erityiseen suojeluun, turvalliseen kasvuympäristöön ja tasapainoiseen, monipuoliseen kehitykseen (L 13.4.2007/417, 1 §). Lastensuojelun avulla pyritään turvaamaan nämä oikeudet lapsille. Keinoina ovat lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteuttaminen, kasvatusta tukevien palvelujen kehitys ja muu lasten hyvinvoinnin edistäminen. (Taskinen 2007, 10.) Lastensuojelua toteutetaan lapsi- ja perhekohtaisesti. Lasten hyvinvointi pyritään takaamaan myös kunnan järjestämällä ennaltaehkäisevällä lastensuojelutyöllä. (L 13.4.2007/417, 3 §.)

Lastensuojelulaitokset toimivat lastensuojelulain ja muiden lakien alaisuudessa. Lait ohjaavat laitoshuollon tavoitteita. Jos lapsen huoltaja ei pysty takaamaan lapselleen lain edellyttämää hyvinvointia, lapsi sijoitetaan laitokseen. Laitoshuollolla pyritään turvaamaan lapsen oikeudet ja hyvinvointi. Sijoituksen tavoitteena on yleensä perheen uudelleen yhteen saattaminen, mikä ei kuitenkaan aina ole mahdollista.

Lastensuojelu lähtee periaatteesta, jossa lapsen etu on aina etusijalla. Kasvatusvastuu on ensisijaisesti vanhemmilla ja sitä tulee kunnioittaa. Kasvatuksen tulee kuitenkin edistää lapsen kehitystä ja kasvua. Jos lapsesta ei pidetä riittävää huolta tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään, lastensuojeluviranomaisten on puututtava tilanteeseen. Läheinen yhteistyösuhde lapsen huoltajien ja muiden läheisten kanssa tulee säilyttää ja eheyttävä toiminta perheen omassa kodissa avohuollon tukitoimenpitein on ensisijainen työmuoto. (Taskinen 2007, 14-16.)

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että lapselle turvataan:

- tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi
- läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- kehitystason mukainen valvonta ja huolenpito
- mahdollisuus hellyyteen ja ymmärrykseen

- itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen
- taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus
- henkinen ja ruumiillinen koskemattomuus ja turvallinen kasvuympäristö
- kielellisen, uskonnollisen ja kulttuurisen taustan huomioiminen
- mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin

(L 13.4.2007/417, 4 §)

Päätavoitteena lastensuojelulla on poistaa esteitä lapsen kehityksen tieltä ja vastata lapsen tarpeisiin. Toiminta tulee tapahtua lastensuojelulain ja muiden lakien määrittelemissä raameissa. Uuden lastensuojelulain myötä lapsen ääni pyritään saamaan entistä paremmin kuuluviin, mutta myös vanhemman mielipide on tärkeä ja toimenpiteet pyritään toteuttamaan yhteisymmärryksessä kaikkien osapuolten kesken. (Taskinen 2007, 21.)

Laitoshuoltoa järjestetään lastensuojelulaitoksissa. Tällaisia laitoksia ovat esimerkiksi koulukodit ja lastenkodit. Ne tarjoavat lapsen sijaishuoltoa tai lapsi voidaan sijoittaa niihin avohuollon tukitoimena. Laitoshuolto järjestetään tarkkaan lain mukaisin keinoin lapsen yksityisyyttä kunnioittaen. Toimitilat ja toimintavälineet on oltava riittävät ja asianmukaiset. (L 13.4.2007/417, 57-58§.) Lastensuojelulaitokset määritellään usein pieniksi yrityksiksi, koska niiden palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja laitosten liikevaihto on alle 10 miljoonaa euroa (Työvoima- ja elinkeinokeskus 2007, 154).

Laitoshuollon aikana lapset asuvat yleensä pääosin laitoksessa ja käyvät kotonaan viikonloppulomilla. Laitoksissa arki on pyritty tekemään lapsille mahdollisimman normaaliksi kotitöineen, sekä huomioimalla harrastukset ja koulunkäynti. Lapsen lähimpiä yhteistyökumppaneita ovat sijoituksen aikana omahoitajat/ohjaajat sekä sosiaalityöntekijät. Myös perheeseen ollaan tiiviisti yhteydessä ja sijoituksen sisältöä ja tavoitteita määritellään yhdessä, kaikkien osapuolten mielipiteet huomioonottaen.

5.1 Palvelujärjestelmä ja lainsäädäntö

Lastensuojelun palvelujärjestelmällä pyritään vastaamaan lapsilähtöisesti lastensuojelun tarpeisiin. Ehkäisevän lastensuojelun lisäksi palvelujärjestelmään kuuluvat peruspalvelut sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Palvelujärjestelmä toimii kuntien ja valtion tekemänä yhteistyönä. Myös kuntien keskenään tekemä yhteistyö on yleistä. Suurimpana organisaationa on sosiaali- ja terveysministeriö, jonka vastuulle kuuluvat sosiaali- ja terveystuollon ohjaus, valvonta sekä suunnittelun järjestäminen. (Puonti 2001, 21.) Sosiaali- ja terveysministeriö valvoo kuntien perusturvalautakuntia, jotka arvioivat kuntien peruspalvelujen tasoa ja riittävyttä.

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimivat lääninhallitukset sekä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos), ohjaten ja valvoen kuntien toimintaa sosiaali- ja terveysalan kentällä. Ohjaus tapahtuu tekemällä valvontakäyntejä sekä erilaisia tiedotteita ja järjestämällä koulutuspäiviä. Seinäjoen alueella toimitaan Länsi-Suomen lääninhallituksen alaisuudessa. Lääninhallitus on taho, joka suunnittelee, ohjaa ja valvoo sosiaalihuoltoa. (Puonti 2001, 22.) Näin ollen se on yksi yrityksen perustamisvaiheen yhteistyökumppaneista, koska sieltä saa tietoon ne kriteerit, joiden pohjalta toimintaa saa toteuttaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävä on suorittaa arviointia ja seuranta sosiaali- ja terveysalalla, minkä lisäksi se ylläpitää tiedostoja ja rekistereitä sekä tutkii ja kehittää alan toimintaa. Lastensuojelussa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt esimerkiksi suosituksen huostaanotto-prosessin laatua ohjaaviksi periaatteiksi. (Puonti 2001, 23.)

Perustuslain (11.6.1999/731) 19. §:n mukaan kuntien on turvattava asukkailleen riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, edistettävä väestön terveyttä, sekä tuettava lapsen perheen tai muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen yksilöllinen kasvu ja hyvinvointi. Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) 2. §:n mukaan lastensuojelupalvelut on järjestettävä niitä tarvitseville. Kunnilla on valinnan vapaus sen suhteen, kuinka se nämä palvelut asukkailleen järjestää. Se voi järjestää palvelut itse olemalla jäsenenä toimintaa harjoittavassa kuntayhtymässä, yhteistyössä muiden kuntien kanssa, tai se voi hankkia palvelut toiselta

kunnalta, kuntayhtymältä, valtiolta tai muulta julkiselta tai yksityiseltä palveluntarjoajalta (Puonti 2001, 27).

Lapsen sijaishuollon ja jälkihuollon järjestämisestä aiheutuvista kuluista vastaa pääosin sijoittava kunta. Asiakasmaksulain (3.8.1992/734) 7§:n mukaan niistä aiheutuvista kustannuksista kunta voi periä joissakin tapauksissa elatusavun suuruisen maksun lapsen vanhemmilta.

Lastensuojelutoimintaa säätelevät monet lait ja asetukset, joihin pohjautuen lastensuojelulaitoksenkin toimintaa toteutetaan. Yritystoiminnan toteuttamista valvotaan lääninhallituksen ja laitoksen sijaintikunnan toimesta. Lait asettavat vaatimuksia mm. laitoksen tiloille, henkilökunnalle ja yritystoiminnalle. Näitä lakeja ovat:

- Lastensuojelulaki 417/2007
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002
- Sosiaalihuoltolaki 710/1982
- Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 603/1996 (Valvontalaki)
- Asetus yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 1208/1996
- SosTMA yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 1268/2005
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
- Työterveyshuoltolaki 1383/2001
- Työturvallisuuslaki 738/2002
- Työaikalaki 605/1996
- Henkilötietolaki 523 /1999

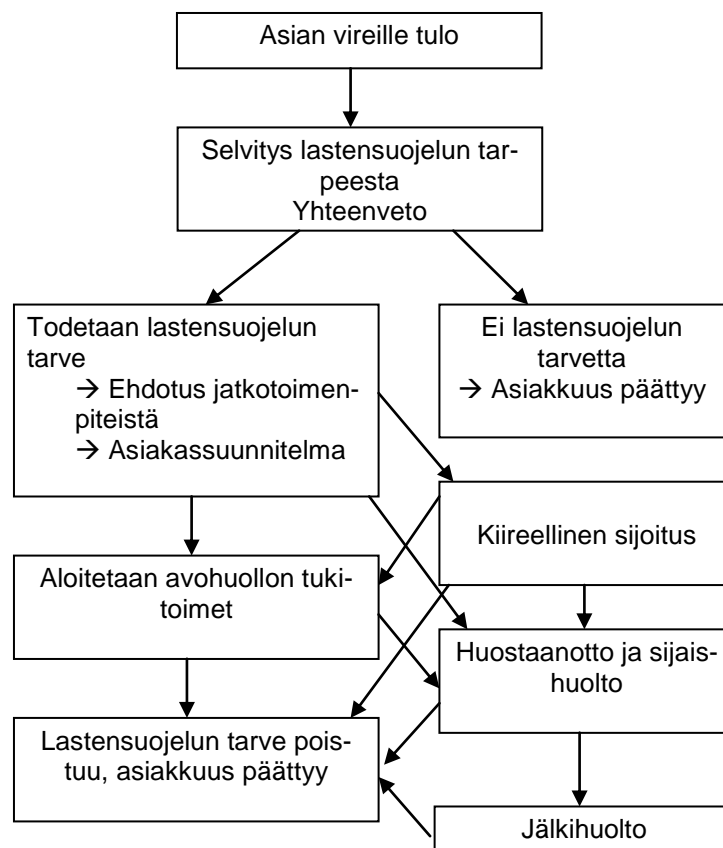
(Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen 2008, 4-5.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on laatinut lisäksi lastensuojelun laatusuosituksen, joiden mukaan toiminta pitää olla lapsilähtöistä ja lapsuus tulee nähdä tasaveroisena elämänvaiheena aikuisuuden kanssa. Jokaisen lasta koskevan päätöksen on

oltava perusteltavissa lapsen näkökulmasta. Myös lapsen vanhemmille tulisi tarjota heidän tarvitsemiaan palveluita ja antaa heille mahdollisuus tulla kuulluksi ja heidän mielipiteensä tulisi ottaa huomioon lastensuojeluprosesseissa. Laatusuosituksien mukaan kaikkien asiakkaiden tulee olla myös yhdenvertaisia ja heidän kanssaan tehtävän työn tulisi olla suunniteltua. (Heinonen 2009.) Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun taustalla vaikuttavat lakien lisäksi myös sosiaalialan eettiset periaatteet, kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja lapsen etu.

5.2 Lastensuojelun asiakasprosessi

Lastensuojelun asiakasprosessi on monihaarainen. Lastensuojeluilmoituksen jälkeen yksityinen yrittäjä voi tarjota palveluitaan prosessin jokaisessa vaiheessa aina selvitystyöstä jälkihuoltoon.

Kuvio 2. Lastensuojelun asiakasprosessi.

Lastensuojelun asiakkaaksi tulo voi tapahtua monella eri tavalla. Huoli voi herätä läheisillä sukulaisilla, koulussa tai työyhteisössä. Lapsi tai huoltaja voi kuitenkin itsekin hakeutua avun piiriin, tai he ovat olleet sosiaalitoimen asiakkaina jo entuudestaan. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka vain salassapitovelvoitteiden estämättä. Ilmoitus pitää tehdä aina, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen kehitystä, hoidon ja huolenpidon tarve ei ole riittävää tai hänen oma käyttäytymisensä vaatii sitä. (L 13.4.2007/417, 25 §.)

Lastensuojeluilmoitus tehdään kunnan sosiaalivirastoon tai vastaavaan toimipaikkaan puhelimitse, paikan päällä tai kirjallisesti omalla nimellä. Perheellä ja lapsella on yleensä oikeus saada tietoon ilmoittajan nimi. Lastensuojeluviranomaisten saatua tiedon ilmoituksesta aletaan selvitystyöhön tilanteen vaatimista toimenpiteistä. Sosiaalityöntekijän tulee päättää viikon kuluessa, tehdäänkö lastensuojelutarpeen selvitys. Kiireelliset toimenpiteet on aloitettava heti. Jos lapsi on välittömässä vaarassa, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti pois kotoaan. Ongelmien jatkuessa aloitetaan huostaanoton valmistelu. (Taskinen 2007, 31-32.) Joissain tilanteissa kunnat voivat päätyä ostamaan lastensuojelutarpeen selvitystyön yksityisiltä yrittäjiltä. Tämä on yksityisille palveluntuottajille uusi, lisääntyvä palvelumuoto, mikä johtuu sosiaalityöntekijöiden vähäisyydestä. Jotkut laitokset tarjoavat esimerkiksi kolmen kuukauden arviointijaksoja, jonka aikana lastensuojelutarpeen selvitys tehdään. Tällöin nuori on yleensä sijoitettuna laitokseen avohuollon tukitoimena.

Kun lastensuojelun tarve on todettu, laaditaan asiakassuunnitelma yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Asiakassuunnitelmassa on määritelty tuen tarve ja asiat joihin pyritään vaikuttamaan sekä tarvetta vastaavien tukitoimien muoto ja palvelut, joita tarvitaan. Asiakasprosessin läpiviennille asetetaan määräaika, suunnitelmaa voidaan tarkistaa tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa yhteistyössä lastensuojelulaitoksen, sosiaalityöntekijöiden, lapsen ja hänen perheensä kanssa. (Taskinen 2007, 39.) Alkuperäinen suunnitelma tehdään sosiaalityöntekijän ja asiakkaan sekä hänen huoltajiensa kanssa. Laitospalveluita käytettäessä lastensuojelulaitoksen henkilökunta tekee sen pohjalta vielä tarkemman asiakassuunnitelman, avohuollon tukitoimien alkamisen yhteydessä, tai kun lapsi on sijoitettu. Suunnitelma sisältää muun muassa lapsen ja huoltajien kanssa yhdessä mietittyjä pienempiä välitavoitteita.

Jos kasvuolosuhteet eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa ne, on ensisijaisesti ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin. Tukitoimilla pyritään muuttamaan asiat perheessä lapsen kannalta paremmiksi. Avohuollon tuki on perheelle ilmaista, muodoltaan opastavaa ja kehittävää yhteistyötä perheen kanssa. Myös rahallinen tuki on mahdollista. Vaikka huostaanoton kriteerit eivät täyty, lapsi voidaan kuitenkin sijoittaa avohuollon tukitoimeksi. Näin toimitaan usein silloin, jos esimerkiksi yritetään määrittää lapsen tuen tarve tai lapsi ei muuten voi asua kotonaan. Sijoitusta mietittäessä tulee määrittää sijoituksen kesto ja tavoitteet. Lapsen ollessa sijoitettuna ilman vanhempansa, sijoituksen jatkamisen edellytyksiä ja vaihtoehtoja on arvioitava kolmen kuukauden välein. (Taskinen 2007, 43-44.) Avohuollon tukitoimien siirtyminen myös yksityisten yrittäjien/laitosten lisä- tai pääasiallisiksi palveluiksi on yleistynyt viime aikoina.

Kiireellinen sijoitus joudutaan tekemään, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Tarvittaessa aloitetaan heti myös huostaanoton valmistelut. Kestoltaan kiireellinen sijoitus on maksimissaan 30 päivää. (Taskinen 2007, 45-47.) Kiireelliset sijoitukset tulevat laitoksiin useasti sosiaalipäivystyksen yhteydenoton kautta. Tämän vuoksi yrittäjän on syytä olla tiiviissä yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden kanssa ja informoida heitä, jos heillä sattuu olemaan paikkoja auki laitoksessaan. Monesti kiireelliset sijoitukset johtavat huostaanottoon, mikä yrittäjän kannalta merkitsee uutta, pidempiaikaista asiakkuutta.

Huostaanoton kriteerit täyttyvät ja lapselle täytyy järjestää sijaishuolto, jos lapsen huolenpidossa on puutteita ja kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä. Tilanne on sama, jos lapsi tekee muun kuin vähäisenä pidettävän rikoksen tai hän vaarantaa itse terveyttään tai kehitystään. Tällöin avohuollon tukitoimien on täytynyt osoittautua riittämättömiksi ja sijaishuollon ajatellaan muutenkin olevan lapsen edun mukaista. (Taskinen 2007, 49-50.)

Sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun tai huostaanotetun lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle (Taskinen 2007, 76). Huostaanottoa valmisteltaessa yritetään löytää lapselle paras mahdollinen sijoituspaikka. Tämän vuoksi jo laitoksen perustamista suunniteltaessa tulee miettiä tarkasti sijaintipaikkakuntaa, tarjottavia palveluita, asiakasprofiilia ja kaikkea sitä, millä saadaan kilpailuetua muihin laitoksiin nähden. Myös laitoksen markkinointi on tärkeää. Tässä tärkeänä apuna

ovat esimerkiksi kattavat internetsivut, joista tarvittava tieto on helposti saatavilla. Lapsen sijoittamisesta päättävät sosiaalityöntekijät ja he ovatkin laitoksen tärkeimpiä yhteistyökumppaneita.

Sijaishuoltopaikkaan siirtyminen on tehtävä aina lapsen kannalta mahdollisimman helpoksi ja pyritään siihen, ettei lapsi järkyty tapahtumasta. Hänelle tulee kertoa rauhallisesti, mitä on tapahtumassa ja että hänestä pidetään hyvää huolta. (Taskinen 2007, 80.) Sijoituspaikkaa mietittäessä tulee aina huomioida myös lapsen tarvitsema tuki ja hoito. Huostaanoton tavoitteet on tehtävä selväksi. Läheisten ihmissuhteiden ja sisarusuhteiden säilyminen on tärkeää, jolloin sijoituspaikan etäisyys ei saa olla este yhteydenpidolle ja sisarukset sijoitetaan tarvittaessa samaan paikkaan. Sijoituspaikkaa ei saa vaihtaa ilman hyviä perusteluita. Myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta tulee ottaa huomioon. (Taskinen 2007, 77.)

Sijaishuoltoa voivat tarjota yksityiset perhehoitajat, ammatilliset perhekodit sekä kunnalliset ja yksityiset lastensuojelulaitokset. Perhehoitajilla ei ole ammatillista tutkintoa, mutta he ovat saaneet valmennusta ja koulutusta sijaisvanhempana olemiseen. Jos lapsi on vaativampi tai vanhempi, niin silloin käytetympi sijoitusmuoto on ammatillinen perhekoti, jonka koulutetumpi henkilökunta pystyy vastaamaan vaativimpienkin lasten tuomiin erityistarpeisiin. Lastensuojelulaitoksien toiminta on järjestyneempää, ammattimaisempaa ja yksiköt ovat isompia, kuin perhekotien. Lastensuojelulaitoksia ovat muun muassa nuorisokodit, lastenkodit, koulukodit, perhekotiyhteisöt, perhetukiyksiköt ja vastaanottokodit. Niihin sijoitetaan vaikeahoitoisia lapsia ja henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksissa on otettu huomioon lasten ja nuorten erityiset tarpeet ja toiminnan luonne. (Taskinen 2007, 78-79.)

Kunnan tulee järjestää jälkihuolto sijaishuollon tai vähintään puoli vuotta kestäneen avohuollon jälkeen. Jälkihuollon yhteydessä tehdään tavoitteellinen asiakassuunnitelma, jonka avulla pyritään tukemaan lasta ja hänen huoltajiaan. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijä laatii yhdessä nuoren kanssa suunnitelman käytävissä olevista palveluista ja tukitoimista. (L 13.4.2007/417, 75-76 §.) Jälkihuoltopalvelut voidaan ostaa myös yksityiseltä palveluntarjoajalta. Jälkihuoltoon kuuluu yleensä valvontakäyntejä ja tiivis yhteydenpito asiakkaan kanssa.

6 LASTENSUOJELULAITOKSEN PERUSTAMINEN

6.1 Laitoshuollon vaatimukset ja valvonta

Laitoshuolto ja sille asetetut vaatimukset on määritelty lastensuojelulaissa. Lastensuojelulaitoksiksi, jotka voivat antaa lapsen sijaishuoltoa ja sijoituksia avohuollon tukitoimena ovat koulukodit, nuorisokodit ja lastenkodit, sekä muut niihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset (L 13.4.2007/417, 57§).

Suomessa koulukoteja on yksityisten ja valtion omistuksessa. Niihin sijoitetuilla lapsilla on erityisen huolenpidon tarve ja niitä pidetään viimeisenä vaihtoehtona kaikkein vaikeahoitoisimpien lasten ja nuorten sijaishuoltopaikoiksi. (Nuorisokoti, [viitattu 16.4.2009].) Lastenkodit ja nuorisokodit ovat laitoksia, joissa arjesta on pyritty tekemään mahdollisimman kodinomaista, kuntouttavaa ja turvallista. (Lastenkoti, nuorisokoti, [viitattu 16.4.2009].)

Laitoshuollon aikanakin lapselle tulee turvata hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys lapsen mielipide ja tarpeet huomioonottaen. Myös läheiset ihmissuhteet tulee turvata, erityisesti lapsen vanhempiin. Laitoksen tulee tarjota tarpeen mukainen valvonta ja huolenpito, hyvä hoito ja kasvatus. Lapselle on pyrittävä antamaan myös toivomuksia ja taipumuksia vastaava koulutus sekä turvallinen ja virikkeinen kasvuympäristö. Kasvatustyö tulee tehdä niin, että lapsi saa osakseen turvaa, hellyyttä ja ymmärrystä. Alistaminen, ruumiillinen kurittaminen tai muuten loukkaava kohdeltu ei ole sallittua. Pyrkimyksenä on tukea lasta kohti itsenäistymistä ja vastuullista aikuisuutta. (L 8.4.1983/361, 1§.)

Lastensuojelulaitoksessa on toimittava lapsen yksityisyyttä kunnioittaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia. Laitoksessa voi olla useampia-kin asuinyksiköitä, jotka voivat toimia myös erillisinä toisistaan. Yhdessä asuinyksikössä lapsia tai nuoria saa olla hoidettavana kerrallaan enintään seitsemän ja samassa rakennuksessa heitä voi olla enintään 24. Jos lapsi on sijoitettuna yhdessä huoltajan kanssa, voi paikkamäärä olla hieman isompi. Asuinyksikössä

työntekijöitä tulee olla vähintään seitsemän. Jos asuinyksiköt ovat samassa rakennuksessa, heitä saa olla vähintään kuusi/asuinyksikkö. Mainituista työntekijämääristä voidaan poiketa jos työntekijä asuu yhdessä asiakkaina olevien lasten tai nuorten kanssa. Kiireellisissä tapauksissa voidaan lapsen edun nimissä lasten määrissä väliaikaisesti poiketa. (L 603/1996, 59§.)

Toimitiloja etsiessä tulee olla yhteydessä lääninhallituksen lastensuojelulaitoksen lupa-asioita hoitavaan läänin sosiaalitarkastajaan, joka pystyy antamaan neuvoja mihin suuntaan hankittuja toimitiloja tulisi kehittää, että ne täyttäisivät lain asettamat vaatimukset. (Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen... 2008, 16.) Suosituksena asuinhuoneista on, että yhden hengen huoneen on oltava kooltaan noin 12-15 -neliometriä ja kahden hengen huoneen vähintään 16-20 -neliometriä. On pyrittävä siihen, että kaksi entuudestaan toisille vierasta lasta tai nuorta ei joutuisi sijoitetuksi samaan huoneeseen. (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 67.)

Lastensuojelulaitoksen henkilökuntaa valitessa tulee huomioida toimintayksikön luonne sekä siellä asuvien lasten ja nuorten erityistarpeet. Hoito- ja kasvatushenkilökunnan kelpoisuusvaatimuksista eri tehtäviin on säädetty laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Lastensuojelulaitoksen johtajan kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, alan tuntemus sekä riittävä johtamistaito (L 29.4.2005/272). Yksityisiä sosiaalipalveluja tarjoavan laitoksen tulee olla siellä annettavalle kasvatukselle, hoidolle ja huolenpidolle, terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan sopiva. (L 9.8.1996/603, 3§.)

Lastensuojelulaitoksen toiminnan yleinen valvonta ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Palvelujen valvonta kuuluu yrittäjän lääninhallitukselle sekä yrityksen kotikunnalle, jossa palveluja annetaan. Kuntatasolla valvonnan hoitaa valvontaviranomainen, jona toimii sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai sen määräämä viranhaltija. (L 9.8.1996/603, 8§.)

Yksityinen sosiaalipalvelujen tuottaja ja valvontaviranomainen toimivat yhteistyössä, jolloin yrittäjä on oikeutettu saamaan yritystoimintaa koskevaa ohjausta neuvontaa ja seurantaa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä lääninhallitus voivat tarkastaa toimintayksikön ja sen toimitilat, kun tarkastuksen tekemi-

seen on perusteltu syy. Tarkastus voidaan tehdä ilmoittamatta siitä etukäteen. (L 9.8.1996/603, 9§.)

Asiakkaan yksityisyyden suoja ja salassapitovelvollisuus ovat osa lastensuojelulaitoksen laatua. Henkilötietojen suojasta on säädetty henkilötietolailla. Jo ennen toiminnan aloittamista täytyy olla selvillä millaista tietoa asiakkaista toiminnan aikana kerätään ja miksi. Jokaisella asiakkaalla on monesti yksiköissä kansio johon häntä koskevia papereita kerätään. Lisäksi on monenlaisia raportointiohjelmiä (esim. Nappula, Abilita), joiden avulla voidaan tehdä yhteistyötä myös sosiaalityöntekijän kanssa. Asiakkaalla on oikeus tutustua asiakkuuttaan koskevat papereihin. Asiakastietoja voidaan säilyttää toimintayksikössä vain asiakkuuden ajan. Sen jälkeen asiakirjat on hävitettävä tai niiden säilyttämiselle on löydyttävä laillinen peruste. Lastensuojelulaitoksissa lasta koskevat paperit lähetetään asiakkuuden päättyttyä aina sijoittajakunnalle. (Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen... 2008, 14-15.)

6.2 Mistä kaikkialta saa tukea yrityksen perustamiseen

Yrityksen perustamiseen liittyy paljon käytännön asioita, joiden määrä saattaa aluksi säikäyttää. Yhden ihmisen on kuitenkin aivan mahdotonta sisäistää ja hallita kaikkea yrityksen perustamiseen liittyviä juridisia, kaupallisia ja teknisiä kysymyksiä. Uudella yrittäjällä ei ole kaikkea yrityksen perustamiseen tarvittavaa tietoa, eikä välttämättä tietoa siitä mistä sitä voi saada. Tähän on saatavissa apua hyvin monelta eri taholta ja heidän neuvonsa ovat sitä paitsi yleensä ilmaisia. Kyseisiä palveluita tarjoavat mm. elinkeinoelämän järjestöt, julkinen valta, pankit ja erityisrahoituslaitokset sekä yksityiset konsultit. (Anneberg & Jokela 1995, 180.)

Olen kerännyt eri lähteistä tahoja, joiden puoleen yrityksen perustaja voi ongelmia tai kysymyksiä kohdatessaan kääntyä. Tahot on listattu satunnaisessa järjestyksessä vaiheittain.

Ennen yrityksen perustamiseen ryhtymistä:

- Yrittäjäkurssit
- Yrityshautomot
- Ammattikorkeakoulut
- Oman seutukunnan yrittäjyys Hankkeet

Apuja perustamisvaiheisiin ja yleistä tietoutta:

- Uusyrityskeskukset
- Lääninhallitukset
- Toiset yrittäjät
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Suomen yrittäjät ry
- Kunnalliset elinkeinotoimistot
- Työvoima ja elinkeinokeskukset (= TE-keskukset)
- Työsuojelupiirit
- Naisyrittäjyyskeskus ry
- Alueelliset resurssikeskukset
- Verovirastot
- Yrittäjien työttömyyskassat

Rahoitus ja asiantuntijapalveluissa:

- Eläkevakuutusyhtiöt
- Finnvera Oyj ja muut valtion erityisrahoituslaitokset
- Kauppakamarit
- Pankit
- Rahoitusyhtiöt

Moni kyselyyni vastanneista yrittäjistä nosti esille TE-keskuksen tärkeimpänä perustamisvaiheen yhteistyökumppanina. Myös työuran aikana kertynyt kollegiaalinen verkosto koettiin tärkeänä ja tiukan paikan tullen tukea antavana. Toimintaa kehittäessä on hyvä tehdä myös tutustumiskäyntejä jo olemassa oleviin laitoksiin ja katsoa kuinka he ovat asiat saaneet toimimaan.

6.3 Yritysmuodon valinta

Lastensuojelulaitosta perustettaessa yritystoiminta voidaan aloittaa perustamalla uusi yritys tai ostamalla jo toiminnassa oleva yritys. Oikean yritysmuodon valitsemisella on suuri merkitys yrityksen toimintaan ja sen onnistumiseen.

Yritysmuotoja ovat:

- Yksityinen elinkeinonharjoittaja, eli toiminimi
- Avoin yhtiö
- Kommandiittiyhtiö
- Osakeyhtiö
- Osuuskunta

(Anneberg & Jokela 1995, 164.)

Yritysmuodon valintaan vaikuttavat eri tekijät, joita ovat mm. perustajien lukumäärä, pääomantarve, toiminnallisuus, vastuu ja riskit sekä verotus. (Anneberg & Jokela 1995, 164.) Verotus on hieman erilainen eri yhtiömuotojen välillä, minkä vuoksi sen selvittäminen on hyvä tehdä perustamisvaiheessa. Esimerkiksi toiminnimeä ei veroteta erikseen, mutta osakeyhtiössä yhtiö on itsenäinen verovelvollinen. Yksityiset lastensuojelulaitokset toimivat pääosin toiminimellä tai ovat osakeyhtiöitä. Tämän vuoksi käsittelen työssäni tarkemmin vain näitä kahta yritysmuotoa.

6.3.1. Toiminimi

Jos yrityksen aikoo perustaa yksin, silloin helpoin ja nopein tapa aloittaa yritystoiminta on toimia yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Toiminimi sopii myös perhepiirissä harjoitettavaan yritystoimintaan, jolloin toiminnasta kuitenkin vastaa vain yksi henkilö. Päätöksen teko on nopeaa ja joustavaa ja vastuu siitä sekä kaikesta muusta yrityksen toiminnassa kuuluvat henkilökohtaisesti yrittäjälle. Yrittäjä omistaa kaiken yritysomaisuuden, mutta kirjanpidollisesti yrittäjän ja yrityksen varat ja velat pidetään kuitenkin erillään. Toiminimellä toimiva yrittäjä on vastuussa yrityk-

sen velvoitteista koko omaisuudellaan, mutta myös liikevoitto on hänen vapaassa käytössään. (Anneberg & Jokela 1995, 165-166; Kuosmanen 2008, 7.)

6.3.2. Osakeyhtiö

Perustajien lukumäärän ollessa suurempi, yleisin yhtiömuoto on osakeyhtiö. Osakeyhtiön voi perustaa myös yksin. Yksityisessä osakeyhtiössä osakepääoman minimimäärä on 2500 euroa. Osakeyhtiö on hyvä yhtiömuoto silloin, kun yritys tarvitsee toimiakseen suuremman määrän pääomaa. Osakepääoma jaetaan yrityksen osakkeisiin, jotka antavat omistajilleen äänioikeuden yhtiökokouksissa. Osakkaan vastuu on osakeyhtiössä rajoittunut sijoitettuun pääomaan. Osakeyhtiön perustaja joutuu kuitenkin ainakin yrityksen alkuvaiheessa olemaan se, joka antaa henkilökohtaisia takauksia ja kiinnittää omaa omaisuuttaan luottojen vakuudeksi. (Kuosmanen 2008, 8.) Kaikki haastattelemani yrittäjät edustivat osakeyhtiötä.

Osakeyhtiössä päätöksenteon vastuu jakautuu kolmeen osaan, asian luonteesta riippuen. Osakeyhtiön ylin päättävä elin on yhtiökokous, joka valitsee hallituksen, joka taas valitsee toimitusjohtajan, jonka toimenkuvaan kuuluu vastata hallinnosta. (Anneberg & Jokela 1995, 165-166.)

Osakas voi nostaa yrityksestä rahaa palkkana tai osinkoina. Osinkoa voidaan jakaa vasta ensimmäisen voitollisen tilinpäätöksen jälkeen. Yrityksen alkutaipaleella kulujen ja investointien määrän ollessa suuri, osingonjako voi olla hankalaa. (Kuosmanen 2008, 8.)

6.4 Liiketoimintasuunnitelma

Aloittavalle yrittäjälle yksi suunnittelun tärkeimmistä välineistä on liiketoimintasuunnitelma. Sen avulla saa konkreettisesti tuotua esille omat ja myös liikeidean vahvuudet ja heikkoudet. Liiketoimintasuunnitelma sisältää monenlaisia kysymyksiä yrittäjän persoonasta talouden suunnitteluun. Sen täyttämisen myötä liikeideaa on helpompi työstää ja sen mahdollisuudet jäsenyvät ja selventyvät. Liiketoimin-

tasuunnitelmaan on olemassa valmis pohja ja apua sen täyttämiseen saa esimerkiksi Uusyrityskeskuksilta ja internetistä.

LTS:n teossa suuri apu oli TE-keskuksen Pro Start konsultissa, joka opasti asioissa mihin itse en ollut aikaisemmin törmännyt. Muutoin asian tiimoilta oli suuri apu oma aikaisempi yrittäjä(perhe)kokemus. Hoitovuorokausihinnat ja se mitä tämä sisältää oli haasteellisin osio, eri palveluja on vaikea hinnoitella. Vastaaaja 2.

Lastensuojelulaitosta perustettaessa tulee laatia liiketoimintasuunnitelma, jossa on selkeästi kuvattuna toiminnan tavoitteet, päämäärät ja keinot joilla niihin päästään. Tarvittaessa toiminnan suunnitteluun olisi hyvä saada avuksi joku lastensuojelun ammattilainen. Lastensuojelun kohdalla liiketoimintasuunnitelma antaa vastauksen mm. siihen, millä arvoilla, kasvatukseen ja –menetelmillä toimitaan, mikä on asiakasprofiili ja miten hoito ja kasvatusta laitoksessa toteutetaan. Henkilökunnan määrä ja koulutus sekä työmenetelmät tulevat siitä ilmi. Suunnitelmassa huomioidaan myös se miten laitos järjestää lasten tarvitsemat sosiaali-, terveys- ja koulupalvelut sekä muut erityispalvelut. Lisäksi siihen kuvataan, miten yhteistyö lasten läheisten ja viranomaisten kanssa toteutetaan ja miten lasten ja läheisten yhteydenpito turvataan. (Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen... 2008, 16.)

Liiketoimintasuunnitelma sisältää myös SWOT-analyysin yrityshankkeesta. SWOT on lyhenne Englanninkielisistä sanoista strengths, weaknesses, opportunities ja threats. Se on nelikenttäanalyysi, jonka tarkoituksena on mahdollisuuksien, uhkien, vahvuuksien ja heikkouksien kartoittaminen. (Holopainen & Levonen 2001, 57.)

Liiketoimintasuunnitelma on tarpeellinen paitsi yrittäjälle itselleen myös yhteistyökumppaneille, joita aloitteleva yrittäjä hakee toiminnalleen (Kuosmanen 2008, 26).

Rahoittajat vaativat liiketoimintasuunnitelman. Minulla oli apuna talousasiantuntija. Vastaaaja 5.

Liiketoimintasuunnitelma antoi hyvän pohjan miettiä mitä oikeastaan on tekemässä ja millaisilla resursseilla. Sen pohjalta nousi hyviä kysymyksiä, joiden perusteella tuli arvioitua omaa liikeideaa syvemmin. Vastaaaja 4.

6.5 Kustannukset ja niiden hallinta

Yrityksen perustamisvaiheessa pääomaa sitoutuu moneen eri asiaan. Investointeja täytyy tehdä paljon. Liiketoimintasuunnitelman valmistuttua aletaan lastensuojelulaitokselle etsiä sopivia toimitiloja ja niihin joudutaan yleensä tekemään vielä toimintaa tukevia muutoksia, mikä onkin yksi suurimmista kustannuseristä. Kannattaa miettiä onko järkevää ostaa vai vuokrata toimitilat. Lisäksi rahaa menee henkilöstökuluihin, vakuutuksiin, irtaimiston, kaluston ja atk:n hankintaan, maksullisille yhteistyökumppaneille, kuten kirjanpito palveluun sekä muihin juokseviin menoihin. Myös markkinoinnista aiheutuu kustannuksia. Kustannusten kurissa pitämiseksi on laadittava mahdollisimman tarkka kustannussuunnitelma ja varauduttava siihen, että se luultavasti tullaan ylittämään.

6.5.1. Taloushallinto

Oma taloushallinnon osaaminen pitää olla yrittäjällä hanskassa. Jos nojaat jonkun muun osaamiseen, olet huteralla pohjalla. Kirjanpidon voi toki ostaa tilitoimistolta. Vastaja 3.

Yrittäjä on kirjanpito velvollinen yrityksensä toiminnasta ja yleensä aloittelevalla yrittäjälle suositellaan tilitoimistopalveluiden hankkimista. Tästä huolimatta yrittäjän olisi syytä itsekkin perehtyä taloushallintaan. Tilitoimiston tehtäväksi annetaan yleensä palkanlaskenta ja kirjanpito, mikä vapauttaa paljon aikaa yrittäjän käyttöön. Kirjanpidon pohjalta laaditaan tilinpäätös ja tilintarkastus tilikausittain, joka on ammatinharjoittajilla kalenterivuosi. Tilinpäätöksestä selviää yrityksen kannattavuus ja se on tehtävä neljän kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman ja taseen sekä toimintakertomuksen ja liitetiedot. (Holopainen & Levonen 2001, 158.)

Kirjapito oli monet vuodet tilitoimistossa, mutta en kokenut sitä hyväksi, koska sieltä ei saanut sellaista apua, mitä olisi tarvinnut. Kysymykset ja vastaukset eivät kohdanneet toisiansa ja välillä ei tiennyt missä mennään. Oma kirjanpitäjä on hyvä homma, koska hän pitää reaaliajassa ja ajattelee asioita firman kannalta. Hänellä on tukeaan taas hyvä tilintarkastustoimisto. Vastaja 1.

Ulkoistettuaan kirjanpidon, yrittäjälle jää hoideltavakseen budjetointi, maksu suoritusten valvominen, laskujen maksu ja kirjoitus, tarjouksien ja sopimuksien teko sekä huolehtia, että viranomaisilmoitukset tulee tehtyä. (Kuosmanen 2008, 21.)

Olen sosiaalialan ammattilainen, en kirjanpidon. Tämän vuoksi oli parasta etsiä tueksi hyvä tilitoimisto, mikä hoitaa koko sopan. Palkat päädyin laskemaan ja maksamaan itse, sillä olisin joutunut toimittamaan alamme työehtosopimuksen erityiset ehdot tunti- ja vuorokausi-työntekijöiden lisäksi tilitoimiston palkanlaskijalle. Katsoin että samalla vaivalla hoituu itseltä koko palkanlasku. Vastaaaja 2.

Jokainen yrittäjä järjestää yrityksensä taloushallinnon omien taitojensa ja aikansa puitteissa. Tietotekniikka on nykyään hyvä apuväline yrittäjälle talouden hallintaan. Tällöin yrittäjä tarvitsee tietokoneen, tulostimen, internetyhteyden, sähköpostin sekä tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja laskutusohjelman, joiden hankintahinnat eivät ole mahdollottoman suuria. Internetistä taloushallinta-ohjelmia on saatavilla ilmaiseksikin.

- Ilmainen laskutusohjelmisto
  - o www.arkhimes.net
  - o www.liiketoimintasovellus.fi
- Ilmainen toimisto-ohjelma
  - o <http://symphony.lotus.com/software/lotus/symphony/home.nsf/home>
  - o www.openoffice.fi
- Budjettimalleja ja asiakirjoja
  - o www.vuyk.fi
  - o www.prostudia.com

(Kuosmanen 2008, 21.)

6.5.2. Vakuutukset

Uuden yrittäjän on selvítettävä, minkälaisia vakuutuksia hänen pitää toimintaansa varten ottaa. Vakuutuksia selvittäessä on suotavaa, että asiaa hoitaa kokeneen ammattilaisen kanssa, joka tietää mitä kaikkea täytyy huomioida. Yrityksen velvollisuuksiin kuuluu turvata henkilökuntansa, omaisuutensa ja asiakkaansa vakuutuksin. Vakuutusyhtiöitä on Suomessa monia ja heidän tekemiään tarjouksia on hyvä

kilpailuttaa. Vakuutuksin tulisi turvata asiakkaiden turva vahinkojen varalta sekä yrittäjän sosiaaliturva. (Karvonen-Kälkämä, Soback & Uusitalo 2009, 37.)

Pakollisia vakuutuksia ovat:

- Yrittäjäeläkevakuutus
- Työntekijöitä varten otettavat eläke-, tapaturma-, työttömyys- ja ryhmähenkivakuutus
- Työnantajan sosiaaliturvamaksu
- Lastensuojelu yrittäjän tulee hankkia vakuutukset myös lapsille

(Karvonen-Kälkämä, Soback & Uusitalo 2009, 37).

Yrittäjä voi edellä mainittujen lisäksi ottaa yritykselleen ja itselleen vapaaehtoisia vakuutuksia esimerkiksi tapaturmien ja varkauksien varalta.

6.5.3. Rahoituksen hankkiminen

Yrittäjän rahoitusongelmat liittyvät yleensä kysymyksiin: paljonko rahaa tarvitaan?, mitä raha maksaa? ja kuinka riski jaetaan? (Kovalainen, A. & Simonen, L.1996. 200). Oman sijoituksen osuus rahoituksesta tulisi olla mahdollisimman suuri, jotta toiminnalla olisi hyvä pohja. Yleensä rahoitusta joudutaan hakemaan ulkopuolisilta rahoittajilta, joista yleisimpiä ovat pankit. Pankkien rahoitustarjouksia kannattaa kilpailuttaa. Kyselyyni osallistuneista viidestä yrittäjästä neljä vastasi rahoittajikseen pankin ja Finnveran. Rahoituksen osat voidaan jakaa omaan pääomaan, vieraaseen pääomaan, avustuksiin ja tulorahoitukseen.

Liiketoimintasuunnitelma piti olla. Rahoittajina pankki ja Finnvera. Oman pääoman osuus 15%. Otimme lainaa kattavaan remonttiin ja kolmen kuukauden käyttöpääomaan. Vastaja 5.

Lainan saamiseksi yrittäjän tulee vakuuttaa pankinjohtaja siitä, että yritysidea on kannattava ja yrittäjä on näin ollen tulevaisuudessa maksukykyinen. Tässä vaiheessa hyvänä apuna on hyvin laadittu liiketoimintasuunnitelma, jonka pohjalta arvioidaan yrityksen mahdollisuuksia. Myös yrittäjän omat tiedot alasta ja yrittäjyydestä selvitetään. Liikeidea täytyy pystyä muuttamaan numeroiksi esimerkiksi ra-

hoitussuunnitelman avulla. Lisäksi täytyy huomioida rahoituksen eri muodot, esimerkiksi investoinnit täytyy rahoittaa pitkäaikaisella rahoituksella. (Ahlgren & Lindfors 1996.) Budjetti, investoinnit ja käyttöpääoman tarve tulee olla myös selkeästi esitettyinä. (Anneberg & Jokela 1995, 152-153.)

Mikään rahalaitos ei myönnä luottoa asialle minkä toiminnan edellytyksiä ei ole heille perusteltu. Jokaisella rahoittajalla oli oma lomakkeensa, millä arvioitiin yritystoiminnan liiketaloudellisia toimintamahdollisuuksia. Vastaaaja 2.

Toimintaa pitää miettiä useita vuosia eteenpäin. Entä jos asiakkaita ei tule esim. ensimmäiseen vuoteen ja palkkakulusi on 1milj/vuosi. Vastaaaja 3.

Liiketoimintasuunnitelman pohjalta on hyvä laatia vielä erillinen kirjallinen tarjouspyyntö pankeille, johon liitetään myös rahoitussuunnitelma. Tarjouspyynnöstä käy ilmi tarvittavan rahoituksen määrä, muut rahalliset, rahoituksen kesto ja luonne, mitä ehtoja yrittäjä luotolleen yrittää saada ja mitä hän tarjoaa vakuudeksi, miten riskeihin on varauduttu, kuinka kauan tarjous on voimassa sekä kysytään mahdollisesti saatavan lainan todellista korkoa. (Anneberg & Jokela 1995, 154.)

Käyttöpääoman tarve on aloittavalla yrityksellä suuri, koska yrityksellä on silloin paljon menoja ja tulojen saanti alkaa vasta myöhemmin. Lastensuojelusektorilla etuna on se, että lapsen sijoittava kunta maksaa lastenhoidosta aiheutuneista kuluista laitokselle hoitovuorokausimaksut kuukausittain. Lastensuojelupalvelun tuottaja ja sijoittava kunta määrittävät keskinäisessä palvelusopimuksessaan palvelun tai hoidon perushinnan. Se mitä hinta kattaa, on määritelty tarkemmin sopimuksessa. Sopimus voidaan tehdä myös lapsikohtaisesti, lapsen erityistarpeet huomioiden, mikä lisää perushintaa. (Rousu & Holma 2004, 53.)

Esimerkkejä löytämistäni lastensuojelulaitoksen rahallista:

- Omat ja mahdollisten yhtiömiesten tai osakkaiden sijoitukset
- Pankit
- Vakuutusyhtiöt
- Rahoitusyhtiöt
- Valtio

- TE-keskus
  - o mm. starttiraha, jota haetaan työ- ja elinkeinotoimistosta
- Finnvera Oyj
  - o heillä on myös erillinen naisyrittäjälaina
- Yksityiset sijoittajat
- Kunnat
- Avustukset ja tuet EU:lta, valtiolta, kunnilta

6.6 Rekisteröinti ja toimiluvan hakuprosessi

Yrityksen rekisteröinti on tehtävä ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröinti suoritetaan tekemällä perustamisilmoitus kaupparekisteriin. Samalla ilmoittautumismakkeella hakeudutaan myös työnantajarekisteriin, ennakkoperintärekisteriin ja arvonlisävelvollisten rekisteriin. (Holopainen & Levonen 2001, 241.)

Toimilupien saaminen on tullut helpommaksi; vaatimukset ovat pienemmät toimilujen suhteen, henkilöstön suhteen, vastuuhenkilön suhteen... Vastaaaja 5.

Toimiluvan haussa saattaa tulla yllätyksiä, minkä vuoksi toiminnan käynnistämiseen on varattava riittävä aika. Toimilupaa aletaan hakea vasta siinä vaiheessa, kun toiminnan perustamiseen liittyvät asiat on kaikki selvitetty, eli yrityksen perustajalla tulee olla valmiina rahoitus, toimitilat, henkilöstö ja toimintasuunnitelma. Myös toimintaedellytykset, joista kerroin jo aiemmin, pitää olla kunnossa. Hakemuksessa tarvitaan asiakirjoja, kuten palo- ja terveydensuojeluviranomaisten lausunto, kunnan sosiaalitoimen lausunto ja yrityksen perustamisasiakirjat, jotka voi hankkia jo etukäteen. (Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen 2008, 15.)

Lastensuojelulaitokset harjoittavat ympärivuorokautista toimintaa, jolloin toiminnan aloittamiselle tai muuttamiselle on saatava lääninhallituksen lupa. Lupa sisältää tiedot yrityksen toiminnan laajuudesta ja palvelualasta. Monesti lupaan liitetään asiakasturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömiä ehtoja henkilöstöstä, tiloista, palvelujen määrästä, toimintatavoista, laitteista ja tarvikkeista. (L 9.8.1996/603, 5§ (2.9.2005/691).) Hakemuslomake liitteenä toimitetaan sijaintialueen lääninhallitukseen, jonka jälkeen lääninhallitus tutustuu papereihin 2-3 viikon ajan ennen tar-

kastuskäyntiä. Tarkastuskäynnin jälkeen alkaa päätöksen valmistelu. (Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen 2008, 15.) Hakemuslomakkeen saa tulostettua lääninhallituksen internetsivuilta (www.laanhallitus.fi).

Lääninhallituksen mukaan lupahakemukseen tarvittavia liitteitä ovat:

- henkilökuntaluettelo
- kauppa- ja yhdistysrekisteriote
- kunnan sosiaalitoimen lausunto
- palotarkastajan lausunto
- suojelusuunnitelma
- terveystarkastajan lausunto
- toimintasuunnitelma

Toiminimellä toimivan yrityksen rekisteröimiseen kuuluvat ilmoitus kaupparekisteriin ja verottajalle sekä lupahakemus. Ilmoitus kaupparekisteriin ja verottajalle tehdään Y3-lomakkeella Yritys- ja yhteisötieto –järjestelmään. (Kuosmanen 2008, 13.) Lomake löytyy patentti- ja rekisterihallituksen internetsivuilta (www.ytj.fi).

Osakeyhtiön kohdalla rekisteröinti tehdään Patentti- ja rekisterihallituksen perustamispaketista löytyvien asiakirjojen avulla: perustamissopimus, yhtiöjärjestys, perustamisilmoituslomake y1 ja kaupparekisterin liitelomake 1. (Kuosmanen 2008, 14.) Myös nämä lomakkeet löytyvät kaikki patentti- ja rekisterihallituksen internetsivuilta (www.ytj.fi).

6.7 Lastensuojelulaitoksen markkinointi

Uudelle yritykselle markkinoinnin merkitys on suuri. Kuinka saada oma liiketoiminta tutuksi potentiaalisille asiakasryhmille? Ensin aletaan selvittää markkinoita, eli kohderyhmiä kenelle markkinointi suunnataan. Markkinoinnin avulla pyritään luomaan selkeä ja positiivinen kuva yrityksen toiminnasta ja tekemään yritys tunnetuksi. Hyvä apu markkinointiakin suunnittelussa on liiketoimintasuunnitelma, koska on tiedettävä tarkasti millaisia palveluja tarjotaan. Markkinoita selvittäessä havainnoidaan samalla myös yrityksen toimintaympäristöä (Anneberg & Jokela 1995,

109). Oikeiden markkinointikanavien ja suhdeverkostojen löytämiseen sekä materiaalin kasaamiseen kannattaa käyttää aikaa, koska sillä tavoin säästetään turhaa työtä ja rahaa. Markkinoinnissa luvatut asiat pitää pystyä myös toteuttamaan käytännössä. Markkinointi on omasta toiminnasta tiedottamista ja yhteistyösuhteiden luomista. (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 39.)

Markkinoinnin suunnittelussa on tärkeää tuntea oman toimintansa tuleva kohderyhmä. Koin tärkeäksi toiminnan esittelemisen kasvokkain mahdollisimman monelle yhteistyökumppanille. Vastaaaja 4.

Lastensuojelupalvelua tarjottaessa tarjotaan asiantuntijapalveluita ja markkinoinnin yksi tavoite on luottamuksen synnyttäminen palveluntuottajan ja asiakkaan välille. Vakuutetaan asiakas omasta asiantuntijuudesta ja toiminnan ammattitaitoisuudesta. Asiakkaan kiinnostuksen heräämiseksi on tärkeää tarjota riittävästi tietoa yrityksestä ja sen tarjoamista palveluista. (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 40.) Asiakastyö lastensuojelulaitoksen asiakkaiden ja toimeksiantajien kanssa on tehtävä niin hyvin kuin mahdollista, koska heidän positiiviset kokemuksensa yhteistyösuhteesta ja yrityksen toiminnasta ovat parasta markkinointia yhteistyösuhteen jatkuvuutta ajatellen. Lastensuojelussa yhteistyö kuntien ja kuntayhtymien kanssa on oleellista, joten markkinoinnin kohdistaminen niihin ja oikeille henkilöille niissä, on tärkeää.

Markkinointi tapahtui siten, että tunsin seudun sosiaalityöntekijät, joten heidän kanssaan keskustelu kävi ihan helposti. Vastaaaja 1.

Markkinointitapoja on monia, mutta parhaiten asiakkaan tavoittaa olemalla häneen yhteyksissä henkilökohtaisesti. Ensisijaisina kohderyhminä voivat olla lähikunnat ja kuntayhtymät, mutta täytyy huomioida, että asiakkaita voi saada myös kauemmista kunnista. Kuntiin voi mennä esittelemään uutta toimintaansa ja niihin voi olla yhteydessä myös sähköpostitse tai puhelimitse. Selkeät ja kattavat yrityksen internetsivutkin ovat nykyään tärkeä markkinoinnin väline. Kannattaa myös selvittää onko tulossa joitain tilaisuuksia, jossa alan ammattihenkilöstöä on laajasti koolla ja kuinka siinä yhteydessä voisi esitellä toimintaansa. Markkinointi on haastavaa, mutta tavat toteuttaa sitä ei tarvitse olla mitään ihmeellisiä.

Avattiin kotisivut ja lähetettiin kuntiin infoa. Osallistuttiin kilpailutuksiin. Käytettiin oma olemassa oleva verkosto hyödyksi ensimmäisten asiakkaiden hankinnassa. Vastaaaja 2.

Yrittäjän täytyy muistaa, että yrityksellä on kilpailijoita, joten on huomioitava myös se kuinka heistä erotutaan ja että palvelu ostettaisiin juuri heiltä. On siis ymmärrettävä oman yritystoiminnan vahvuudet ja heikkoudet. Samalle seudulle ei kahta samanlaista yritystä edes kannata välttämättä perustaa. On tärkeää, että pystyy tarjoamaan joitakin erityispalveluja tai että lastensuojelulaitoksen asiakasprofiili on erilainen kuin toisella. (Anneberg & Jokela 1995, 114-115.) Hyvällä markkinoinnilla jotkut heikkoudetkin pystytään kääntämään vahvuuksiksi. Markkinoinnin kohteiden valinta täytyy tehdä huolella.

Markkinointityö jatkuu toiminnan aloittamisen jälkeenkin ja markkinoiden seuraminen sekä toiminnan jatkuva kehittäminen ovat edellytyksinä menestyvälle yritystoiminnalle (Kovalainen, A. & Simonen, L. 1996. 248-249).

6.8 Haasteet yrityksen alkutaipaleella

Yrityksen perustamisessa suurimmat haasteet liittyvät yleensä liikeidean muotoilemiseen ja kestävyteen, rahoituksen riittävyyteen ja toiminnan jatkuvuuden ja kannattavuuden turvaamiseen nousu- ja laskusuhdanteiden keskellä. Monien sosiaalialan yrittäjien mielestä suurimmat ongelmat arjessa ovat paperityöt ja asioiden organisointi, koska ne ovat niin aikaa vieviä. (Kovalainen, Simonen & Österberg, 1996.) Kyselyyn vastanneista yrittäjistä kaksi koki haasteelliseksi rahoituksen järjestämisen, myös henkilöstöasiat koettiin hankaliksi. Haasteet voivat tulla myös mistä tahansa muista yllättävistäkin asioista.

Suurin haaste oli joidenkin kyläläisten vastustus hanketta kohtaan. Melkoinen urakka oli myös kiinteistön remontoiminen tarkoitukseen sopivaksi. Tärkeä vaihe oli myös henkilökunnan rekrytointi ja perehdyttäminen. Vastaaaja 5.

Lastensuojelulaitoksen toimintaan sopivien toimitilojen löytäminen oli yllättävän vaikeaa. Löytämämme rakennuksen käyttöönottoa varten piti tehdä mittava remontti. Vastaaaja 4.

Usein ensimmäisen toimintavuoden jälkeen paljastuu ongelma, mikä liittyy liikeidean kestävyteen. Tämän vuoksi liikeidea miettiessä tulisi katsoa aina muutama vuosi eteenpäin. Miehisellä alalla toimiva nainen voi kokea uskottavuus ongelmia, mutta sosiaalialalla se ei tuota ongelmaa. Yrittäjäkoulutuksen puutekin voi

tuottaa ongelmia uudelle yrittäjälle, joka kohtaa monia uusia asioita yrittäjä taipa-
leen alkupuolella. Tämän vuoksi yrittäjäkoulutuksiin ja kursseille osallistuminen
ovat hyviä tapoja tutustua yrittäjyyteen ennen yrittäjäksi ryhtymistä. (Kovalainen &
Simonen 1996. 200-202.)

Oman yrityksen markkinointi ja tuotettujen palveluiden laatu voivat olla aluksi han-
kalia. Täytyy muistaa, että parasta markkinointia on aina hyvin toteutettu työ, mut-
ta yrityksen alkutaipaleella markkinoinnin avulla tulee löytää asiakkaat. Oman ajan
puute on myös yksi ongelma, mikä on yrittäjille yleistä. Etenkin naisten kohdalla
perheen ja yrityksen pyörittämisen hankaluus voi olla todella vaikeaa. Omasta jak-
samisesta pitää yrittää huolehtia ja antaa itselleen välillä lupa myös levätä. (Kova-
lainen & Simonen 1996. 202.)

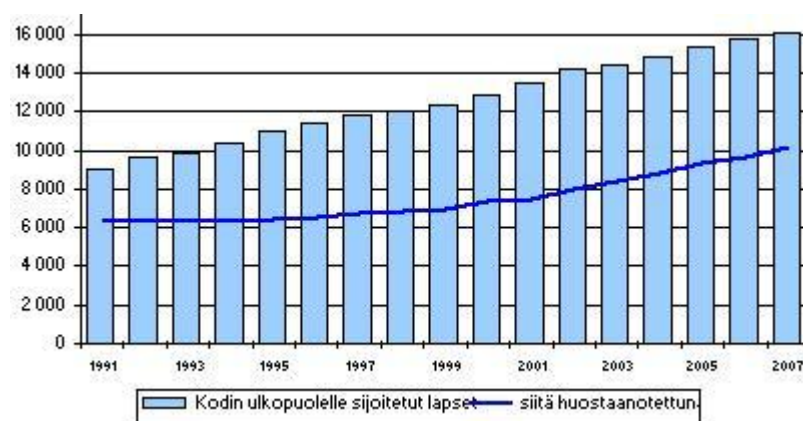
Yrittäjällä on hyvä olla selkeä visio siitä mitä hän haluaa toiminnallaan saavuttaa ja
kuinka se tapahtuu. Se auttaa kannattelemaan yritystä vaikeuksienkin keskellä.

*...hyppäsin uppoavaan laivaan ja kaikkien näiden asioiden hoito alkoi sitten. Oli
yksi mylläkkä kun järki ja luovuus piti yhtäkkiä laittaa liikkeelle. Onneksi ajatuk-
sissa olin ajatellut tätä hommaa niin monta vuotta, että oikeastaan tiesin, mitä pi-
täisi olla. Vastaaaja 1.*

7 LASTENSUOJELUN NYKYTILA JA TULEVAISUUS

Sosiaali- ja terveysala muuttuu koko ajan ja tutkijoiden mukaan sen kehitys on yhteydessä mm. yhteiskunnan kehitykseen. Aiemmin sosiaalipalveluita tarjosi pääosin kunta ja perheen merkitys oli suurempi. Nykyään palveluntarjoajiksi ovat tulleet myös yrittäjät, yhteisöt ja järjestöt ym. toimijat. Vallitsevana aatteena on se, että korostetaan yhteistyötä, kumppanuutta ja verkostoitumista eri toimijoiden kesken. Tutkijoiden mukaan myös toimintaprosessien ohjaus, arviointi ja yrityksen johtaminen on muuttunut. Työhön kohdistuu enemmän odotuksia kuin ennen ja henkilöstön osaamisvaatimukset ovat kasvaneet. (Österberg-Högstedt 2009, 21.)

Sosiaali- ja terveysalan kasvu on johtanut yksityisten yrittäjien lisääntymiseen lastensuojelunkin sektorilla. Yhtenä syynä tähän on taloudelliset tekijät, kuten julkisen rahoituksen ongelmat. Myös julkisten palvelujen monopoliasemaa on ajan myötä alettu kritisoimaan ja sen palvelutarjonnan lisäksi on haluttu monipuolistumista ja laadun paranemista. Yksityisten sosiaalialan yritysten lisääntymiseen on vaikuttanut viime aikoina myös se, että naisyrittäjyyttä on alettu tukea enemmän, mikä on tärkeää naisvaltaisella sosiaalialalla. Myös valtion tukijärjestelmät yrittäjille ovat kehittyneet. (Heinonen, Kovalainen, Paasio, Pukkinen, & Österberg 2006.)

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut ja huostaanotetut lapset. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2007.)

Samaan aikaan kun sijoitusten määrä on 2000-luvulla kasvanut, myös sosiaali- ja terveysalan uusyrittäjyyden määrä on kasvanut Suomessa merkittävästi. Yksityisten tahojen tarjoamat palvelut täydentävät, joustavoittavat ja kilpailuttavat merkittävästi kuntien omaa palvelutarjontaa. Monet kunnat ovat päätyneet ostamaan tiettyjä toimintoja kuntasektorin ulkopuolelta. Kuntien ja kuntayhtymien asema on muuttunut yhä useammin ainoasta palveluntarjoajasta, maksajan, tilaajan ja järjestelijän rooliksi. (Heinonen, Kovalainen, Paasio, Pukkinen & Österberg. 2006. 19.)

Kuntien tekemä lastensuojelupalveluiden kilpailuttaminen on yleistynyt ja siksi laitoksen tarjoamien palveluiden hinnat tulisi pitää kilpailukykyisinä. Kunnille on tehtävä selväksi mitä palvelun hintaan sisältyy. Hyviä lisäpalveluita ovat esimerkiksi hoitovuorokausihintaan sisältyvät terapiapalvelut tai laitoksen oma koulu. Myös muiden laitosten palveluihin ja hintoihin tulee tutustua. Tällöin saa tietoonsa missä hintahaarukassa liikutaan ja on helpompi hahmottaa kuinka omat palvelut tulisi hinnoitella. Hintojen merkitys lastensuojelulaitoksen toiminnalle on suuri, koska niistä saatava raha on sitä mikä toiminnan pääosin rahoittaa.

Ammattimaisuus lastensuojelussa on lisääntynyt. Tämä on lisännyt muun muassa paperitöitä, koska kaikki pitää dokumentoida ja raportointi on laajempaa.

Vajaan kymmenen vuoden aikana ala on tullut ammattimaisemmaksi. Lasten sijoitukset ovat keskitettyjä, isoimmat kunnat kilpailuttavat palveluntuottajia, laaditaan puitesopimuksia, kaikki tekevät lapsikohtaisen sopimuksen, rajoittamispäätökset juridisia, hoito - ja kasvatustyön moninaiset kirjaamiset/ raportoinnit jne. Tietotekniikan asema on korostunut. Vastaja 5.

Kuntien on pystyttävä ratkaisemaan ongelmansa siitä, mihin suuntaan haluavat alan kehittyvän. Palvelujen ostajana laadulle ja hinnalle on tehtävä kestävä strategia (=ammattitaitoon perustuvat tarjouspyynnöt). Muuten on vaarana, että toimintayksiköt joutuvat arvottamaan asiakkaansa (esim. tämän kunnan asiakas saa pannarin päälle hilloa, tämän kunnan asiakas ei). Vastaja 2.

Viime aikoina laitosten määrä on kasvanut, mutta uusi lama-aika on hiljalleen alkamassa. Nyt pitäisi pystyä kehittämään uusia erityispalveluita, jotka olisivat yrityksen kilpailuvaltteja. Maan taloudellinen tilanne kannattaa huomioida laitosta suunniteltaessa. Tiukkana aikana laitoksen perustaminen ei välttämättä ole järkevää.

Kymmenessä vuodessa esim. Satakunnassa laitosten määrä on kasvanut noin viidestä yli 30 laitokseen. Toisaalta ensimmäisiä merkkejä laman vaikutuksista on näkyvissä laitosten asiakasmäärien vähenemisessä. Arvelen kuitenkin, että lamakauden jälkeen hoidetaan sen satoa. Vastaaaja 5.

Lastensuojelu muuttuu jatkuvasti. Lastensuojelun laitospalveluiden kysyntä vähenee huomattavasti. Kunnat rekrytoivat omia sijaisperheitä vastaamaan myös murrosikäisten tarpeisiin. Puhutaan sijaishuollon murroksesta. Tavallisia lastensuojelulaitoksia lopettaa toimintaansa ja ajautuu konkurssiin. Nyt ei ole hyvä aika perustaa laitosta. Monet laitokset toimivat puolella teholla ja toimivat tappiollisesti. Vastaaaja 3.

Lähtitulevaisuudessa kilpailu asiakkaista laitosten kesken tulee kuntien heikon taloudellisen tilanteen vuoksi kiristymään. Myös isot yhtiöt ovat alkaneet vallata lastensuojelukentällä alaa, mikä on aiheuttanut arvostelua lastensuojelun ammattilaisten kesken.

Uusi lastensuojelulaki pakottaa tinkimään ajatuksesta, missä laitoksessa on paljon aikuisia mutta vähän lapsia. Toisaalta on hyvä jos alalle saadaan valtakunnallinen toimintamalli myös ko. liiketoiminnan edellytyksille. Kilpailu tulee kiristymään paitsi edellisen, myös suurten yhtiöiden tullessa alalle (esim. Mehiläinen). Vastaaaja 2.

Yrittäjiä, jotka toimivat sijoittajina ja palkkaavat johtajan en hyväksy, mielestäni väärä lähtökohta lastensuojelu yrittäjyydelle. Vastaaaja 5.

Lastensuojelu on ollut yhtä vuoristorataa. Minusta liikaa aina vannotaan jonkun asian tai suunnan tai ihmisen nimeen. Oma ajattelu ei käytetä riittävästi ja hoetaan vain ajan trendejä. Tässä mallissa lapsi sinänsä unohtuu ja kaikesta muusta tulee vain pääasioita. Itse ajattelen asiat aika yksinkertaisesti eli mistä lapsi lähtee ja mitä on tapahtunut ja mitä tapahtuu. On paljon tärkeämpää, että osaisi ymmärtää ihmisen elämää ja toimintoja ja ajattelua kuin vain nyökkäillä joillekin trendeille. Vastaaaja 1.

Lastensuojelutoiminta on jatkuvasti muuttuvaa ja siihen tulee jatkuvasti uusia piirteitä. Aina muutosten seuraukset eivät kuitenkaan ole välttämättä lapsen edun mukaisia. Muutosalttiuden vuoksi yrittäjän pitää seurata lastensuojelukenttää jatkuvasti. Tätä varten järjestetään erilaisia tilaisuuksia ja koulutuspäiviä, esimerkiksi alueelliset ja valtakunnalliset lastensuojelupäivät.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työni tavoitteena oli kerätä yhteen kaikki yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen tarvittava tieto yhdeksi tietopaketti. Jaoin työni perustamisvaiheiden mukaan eri osa-alueisiin, joita täydensin lastensuojeluyrittäjille tekemäni kyselyn vastauksilla. Nostan nyt esille joitain tärkeitä esiin tulleita asioita.

Haastattelemieni lastensuojeluyrittäjien mukaan itsensä kouluttaminen ja monipuolisen työkokemuksen kerääminen sosiaalialalta ovat tärkeitä lähtökohtia yrityksen perustamista suunnittelevalle. Oman työuransa aikana pystyy jo hahmottamaan rakenteita ja mitä kaikkea yrityksen pyörittämisessä täytyy huomioida. Silloin voi pohtia myös omia tuntemuksiaan työntekijänä ja sitä minkä itse haluaisi olevan paremmin ja mitä johtajaltaan toivoo. Jos syntyy tunne siitä, että itsellä olisi valmiuksia ja ideoita tehdä työ paremmin tai uudella tavalla, kannattaa alkaa kypsytellä ajatusta oman yrityksen perustamisesta. Jos pitää paljon asiakastyöstä, niin yrittäjän ura ei välttämättä ole paras vaihtoehto, koska hallinnolliset työt vievät suuren osan yrittäjän ajasta.

Lastensuojelulaitoksen perustamiseen liittyy monta vaihetta ja niihin on syytä tutustua ennen perustamistoimenpiteitä. Opinnäytetyöni antaa mahdollisuuden tähän. Perustaessa yritystä on edettävä vaiheittain ja varattava suunnittelulle ja toteuttamiselle riittävästi aikaa. Hyvin suunniteltu on jo puoliksi tehty. Hyvänä apuna suunnittelussa on liiketoimintasuunnitelma. Listasin opinnäytetyössäni paikkoja mistä saa apua yrityksen perustamisvaiheisiin, joista yhdeksi tärkeimmistä nousi kyselyni pohjalta TE-keskus. Kyselyyni osallistuneet yrittäjät kokivat, että apua yrityksen perustamisvaiheisiin on hyvin saatavilla ja se on usein jopa ilmaista. Kollegiaalinen tuki ja neuvonanto koettiin tärkeäksi perustamisprosessin eri vaiheissa.

Haastattelemillani yrittäjillä perustamisprosessiin liittyi monia haasteita, esimerkiksi toimitilojen löytymiseen ja rahoitukseen liittyen. Kaikki asiat saatiin kuitenkin järjestyseen aikanaan ja vastoinkäymiset voitettiin. Yrittäjän kannattaa muistaa, että hänen ei tarvitse itse osata kaikkea, vaan hän voi kysyä neuvoja ja mahdollisuuks-

sien mukaan myös jakaa vastuuta. Ammattitaitoisen henkilökunnan löytäminen on menestyvän yrityksen avaintekijöitä.

Lastensuojelulaitoksen fyysinen sijainti ja toimitilat ovat asioita, joita tulisi miettiä tarkkaan ennen toiminnan aloittamista, koska kilpailu alalla on kovaa. Laitoksen tarjoamat palvelut tulee hinnoitella ja palveluita ostaville asiakkaille on tehtävä selväksi mitä kaikkea laitoksen hoitovuorokausimaksuihin sisältyy. Saamieni vastausten mukaan erityispalveluiden tarjonta on laitokselle tärkein kilpailuvaltti. Tavalliset yksityiset lastensuojeluyksiköt, joilla ei ole tarjota erityispalveluita, eivät yleensä ole liikeidealtaan kestäviä.

Yrityksen perustaminen on pitkä prosessi, jossa myös vastoinkäymisiin täytyy varautua. Kyselyyn vastanneilta lastensuojeluyrittäjillä perustamisprosessin kesto oli ollut puolesta vuodesta neljään vuotta. Ajatus yrittäjyydestä oli kypsynyt heidän mielissään jo kuitenkin paljon kauemmin. Yrittäjyys oli loppujen lopuksi tullut heille hieman yllätyksellisenä vaihtoehtona. Visio yritykselle oli ollut olemassa ja sopivan tilaisuuden tullen he lähtivät toteuttamaan sitä. Sukupuolella ei ole yrittäjäksi ryhtymisessä ja yrittäjänä olemisessä vastaajien mielestä merkitystä. Apua yrityksen perustamiseen on tarjolla sukupuoleen katsomatta, mutta naisyrittäjille on tarjolla lisäksi paljon erityispalveluita.

Yrittäjä joutuu käyttämään suuren osan ajastaan yritykseensä, minkä vuoksi yrittäjän perheeltä vaaditaan paljon. Myös muunlaisia uhrauksia saattaa tulla vastaan, mutta siitä huolimatta yrittäjänä olo koettiin palkitsevana. Rikastumaan sosiaalialan yrityksellä ei pääse, joten lähtökohdat tämän kaltaiseen yrittäjyyteen täytyy olla muualta. Yksi aikaa vievä prosessi yrityksen pyörittämisessä on taloudenhoito. Yrittäjä on kirjanpitovelvollinen yrityksensä toiminnasta ja yleensä aloittelevalla yrittäjälle suositellaan tilitoimistopalveluiden hankkimista. Tästä huolimatta yrittäjän olisi syytä itsekin perehtyä taloushallintaan. (Holopainen & Levonen 2001, 158.) Kaikki kyselyyni vastanneista yrittäjistä olivat ainakin osittain ulkoistaneet taloushallinnon. Se säästi heidän aikaansa, mutta silti hekin korostivat taloushallinto-osaamisen merkitystä.

Lastensuojelutyö on jatkuvasti kehittyvää ja palveluntarjonta laajaa. Lastensuojelun sektorilla voi laitospalvelujen lisäksi tarjota myös muunlaisia palveluita. Yksityinen yrittäjä voi kehittää niitä esimerkiksi lastensuojelun asiakasprosessin jokaiseen vaiheeseen. Lama-aikana suositaan paljon avohuollon palveluiden käyttöä, minkä vuoksi luulen myös jo olemassa olevien laitosten kehittävän niitä ja lisäävän niiden tarjontaa tulevaisuutta silmällä pitäen.

Yksityisten lastensuojelulaitosten määrä ja sijoitusten tarve on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Päälimmäiseksi tunteeksi saamistani vastauksista jäi kuitenkin se, että juuri tällä hetkellä lastensuojelulaitoksen perustamista suunnittelevan kannattaa kehittää liikeideaansa ja hankkia yrittäjyyteen liittyvää koulutusta. Mahdollisuudet onnistumiseen laitousyrittäjänä olisi siis vasta tulossa tämän taloudellisen laskusuhdanteen jälkeen. Aineistosta nousi esille myös se, että lastensuojelun kenttä elää jatkuvassa muutoksessa ja suuret yhtiöt ovat ilmestyneet alalle. Tämä voi aiheuttaa suuria muutoksia palvelutarjonnassa lähitulevaisuudessa ja koventaa kilpailua.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi kesti omalta osaltani noin vuoden. Tein opinnäytetyöni yksin, koska halusin vapaat kädet ajankäytön suunnitteluun. Muodoltaan opinnäytetyöni on lähtökohtaisesti hieman tavallisesta poikkeava, koska teoria ja tutkimusosio kulkivat rinnakkain läpi työn. Tämän vuoksi työn hahmotteluun meni paljon aikaa, koska en löytänyt aluksi selkeää kaavaa miten työ tulisi toteuttaa. Työni ei myöskään ollut tavanomainen tutkimus, koska en periaatteessa tutkinut mitään, vaan keräsin aineistoa, jota täydensin kokeneilta lastensuojeluyrittäjiltä saamalla tiedoilla.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa pohdin, että opinnäytetyön tuotoksena olisi erillinen opas lastensuojelulaitoksen perustamista suunnitteleville. Olisi ollut selkeämpää laatia pelkkä yrityksen perustajan pikaopas, jolloin käsitteiden selittelyyn ja asioiden esittelyyn ei olisi tarvinnut käyttää niin paljon tilaa. Tällöin työstä olisi tullut selkeämpi ja helppolukuisempi kokonaisuus. Tästä ideasta jouduin kuitenkin luopumaan ajan rajallisuuden ja opinnäytetyön muodon vuoksi. Opinnäytetyöni on kuitenkin tällaisenaan hyvä pohja esimerkiksi mahdollisia jatko-opintojani varten, joiden yhteydessä oppaan toteutus saattaa tulla uudelleen ajankohtaiseksi.

Alkuvuodesta 2009 hahmottelin työni rungon. Sen jälkeen tein alustavan aikataulusuunnitelman, minkä tahtiin tein työtäni läpi vuoden. Vuoden aikana tein opinnäytetyötäni pienissä palasissa ja välillä saattoi mennä pidempikin aika, etten tehnyt sitä ollenkaan. Tämä osaltaan edesauttoi kirjoittamisprosessia, koska näin olen kirjoittamiseen ei turtunut. Kun tauon jälkeen aloin jälleen kirjoittamaan, niin koko työ piti lukea tarkasti läpi, että sain taas ajatuksistani kiinni. Välillä olin työni kanssa vähän hukassa, mutta ohjauskeskustelut ja seminaari-istunnot johdattelivat taas oikeiden ajatusten pariin. Opinnäytetyön tekoon liittyi paljon reflektiota, minkä vuoksi sen teksti muokkaantui moneen kertaan prosessin aikana ja työn rakenne eli aivan viime hetkiin saakka. Prosessi eteni vaihe vaiheelta suunnitelmieni mukaan. Viimeisen vuoden aikana olen nopeuttanut opintojani tekemällä kursseja ennakkoon, käynyt töissä, ollut työharjoitteluissa ja tehnyt opinnäytetyötäni. Tä-

män vuoksi opinnäytetyön toteuttaminen yksin oli oikea vaihtoehto. Nämä seikat huomioon ottaen olen myös erittäin tyytyväinen saamaani lopputulokseen.

Alun perin ajatuksenani oli haastatella lastensuojelulaitoksen perustajia työtäni varten, mutta käytännön syistä päädyin sähköpostin avulla tehtävään kyselyyn. Kyselylomakkeen kysymysten määrään olisin halunnut olevan suurempi, mutta tällöin kyselyyn vastaaminen olisi tullut liian raskaaksi. Olen pääosin tyytyväinen kyselystä saamiini vastauksiin, mutta haastatteleamalla yrittäjiä olisin saanut hieman täsmennettyä joitakin asioita ja johdateltua vastaajaa enemmän haluamani tiedon suuntaan.

Opinnäytetyöni palvelee lastensuojelulaitoksen perustamista suunnittelevaa henkilöä ja on apuna hänen miettiessä perustamisprosessia ja mitä kaikkea hänen tulee siinä huomioida. Tärkeintä on hyvän liikeidean kehittäminen. Lastensuojelun asiakasprosessia tarkastelemalla voi löytää monia liikeideoita, jotka ovat laitokselle hyviä kilpailuvaltteja. Muiden, jo olemassa olevien laitosten toimintaan kannattaa tutustua ja havainnoida heidän hyviä käytäntöjään. Opastusta yrittäjäksi aikovalle on tarjolla paljon. Esimerkiksi TE-keskus on paikka, jossa neuvotaan ja osataan ohjata oikean tiedon jäljille. Myös opinnäytetyöni lähdemateriaalista löytyy hyödyllisiä oppaita. Opinnäytetyöstäni on helppo hahmottaa perustamisprosessin eri vaiheet, mutta syvemmin niihin kannattaa tutustua kokeneiden yrittäjien ja asiantuntijoiden kanssa.

Yrittäjiltä saamista vastauksista hahmottuu realistinen kuva yrittäjänä olemisesta. Työni tuo esiin myös yrittäjillä olevaa, kokemuksella saavutettua hiljaista tietoa, mitä ei opaskirjoista löydy. Mielenkiintoista olisi jatkossa saada aiheesta myös kvantitatiivista aineistoa, jolloin asioita pystyisi hahmottamaan enemmän kuvioiden ja taulukoidenkin kautta. Lastensuojelun avohuollon palveluita tarjoavien yksityisten yritysten yleistyessä, olisi mielenkiintoista saada vertailevaa tietoutta myös sen tyyllisen yrityksen perustamisesta.

Opinnäytetyön teossa oli hyötyä aikaisemmasta tradenomin koulutuksestani ja sain kytkettyä sieltä saamani tiedot ja sosionomin opinnoista saamani tiedot saman otsikon alle. Opinnäytetyön teko aiheutti itse tutkiskelua ja se herätti myös

ajatuksia oman lastensuojelulaitoksen perustamisesta. Toisaalta se osoitti myös sen, etten ole itse ainakaan vielä valmis moiseen urakkaan. Lastensuojelulaitoksen perustamiseen tarvitaan monipuolinen ja pitkä työkokemus sekä laaja yhteistyöverkosto. Myös oikea aika ja paikka ovat oleellisia asioita onnistuneen yrityksen perustamisessa.

Prosessin aikana olen tutustunut syvällisesti lastensuojelun asiakasprosessin eri vaiheisiin ja historiaan. Ymmärrän nyt paremmin myös yrittäjän näkökulman sosiaalialan työssä. Olen tutustunut koko laajaan lastensuojelusektoriin ja samalla oppinut näkemään sosionomin koko työkentän siellä. Työn kautta olen luonut suhteita ja tutustunut tarkemmin myös alueelliseen lastensuojeluverkostoomme ja näin ollen mahdollisiin tuleviin työnantajini ja yhteistyökumppaneihini. Ammatillista kasvua on tapahtunut ja lähtökohtaisesti koen olevani nyt valmiimpi sosionomin työtehtäviin kuin aikaisemmin.

LÄHTEET

- Almgren, S. & Lindfors, H. 1996. Minä yrittäjänä. 3. uudistettu painos. Vantaa: Pagina
- Anneberg, P. & Jokela, P. 1995. Yrittäjyys ammatti ja tulevaisuus. Kuopio: Polarlehdet Oy.
- Erlund, M. & Hyrsky, K. 2005. Naisyrittäjyys –nykytilanne ja toimenpide-ehdotuksia. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Kauppa- ja teollisuus ministeriö. Edita Publishing Oy. [Viitattu 17.6.2009]. Saatavissa: http://www.yrittajanaiset.fi/doc/Naisyrittajyysjulkaisu_2005.pdf
- Heinonen, H. 2009. Lastensuojelun valtakunnalliset linjaukset ja laatusuosituksset. Laatupäivät Lappeenranta 31.3.2009. [Verkkójulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 30.8.2009]. Saatavissa: http://www.socom.fi/dokumentit/Lastensuojelu/ls_laaturva/4_Hanna_Heinonen.pdf
- Heinonen, J., Kovalainen, A., Paasio, K., Pukkinen, T. & Österberg J. 2006. Palkkатыöstä yrittäjäksi. Tutkimus yrittäjäksi ryhtymisen reiteistä sosiaali- ja terveysalalla sekä kaupallisella ja teknisellä alalla. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Tekniikan Akateemisten Liitto TEK ry. Työpoliittinen tutkimus. [Viitattu 8.6.2009.]. Saatavissa: http://www.tek.fi/ci/pdf/julkaisut/palkkatyosta_yrittajaksi2006.pdf
- Heinonen, J. & Vento-Vierikko, I. 2002. Sisäinen yrittäjyys. Uskalla, muutu, menesty. Jyväskylä: Talentum
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Holopainen, T. & Levonen, A-L. 2001. Yrityksen perustajan opas. 11. uudistettu painos. Helsinki: Edita Oyj.
- Johansson, P. 1994. Lama ja lastensuojelu. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karvonen-Kälkäjä, A., Soback, D. & Uusitalo, S. 2009. Minäkö hyvinvointialan yrittäjäksi? Ohjeita sosiaali- ja terveysalan yritystä suunnitteleville. 3. uudistettu painos. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Koiranen, M. 1993. Ole Yrittäjä, sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys. Tampere: TT - Kustannustieto Oy.

- Koulukoti. 2009. [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti. [Viitattu 16.4.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/c776e0fc-368f-4e77-a23e-21ba82bc7f69.aspx>
- Kovalainen, A. & Simonen, L. 1996. Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyys. Juva: WSOY.
- Kovalainen, A., Simonen, L. & Österberg, J. 1996. Sosiaalipalveluyrittäjän muotokuva. Tutkimus sosiaali- ja terveysalan uusyrittäjistä ja vaihtoehtoisista palveluntuottajista. Helsinki: Stakes.
- Kuosmanen, R. 2008. Oma yritys. Opas yrityksen perustajalle. Pro Studia Oy.
- L 3.8.1992/734. Asiakasmaksulaki.
- L 29.4.2005/272. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.
- L 8.4.1983/361. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.
- L 9.8.1996/603. Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki.
- L 30.12.2002/1290. Työttömyysturvalaki.
- Lastenkoti, nuorisokoti. 2009. [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti. [Viitattu 16.4.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti/>
- Lastensuojelu. 2009. [Verkkosivusto]. Stakes. [Viitattu 20.4.2007]. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>
- Mikkonen, L. 2005. Yrittäjyys sosiaali- ja terveysalalla. [Verkkojulkaisu]. Kajaanin Ammattikorkeakoulu: Opetusmateriaali. [Viitattu 22.6.2009]. Saatavissa: <http://gallia.kajak.fi/opmateriaalit/yleinen/miklil/opetusmateriaalit/Yritt%C3%A4jyy s%20sosiaali-%20ja%20terveysalalla.pdf>
- Mitä yrittäjyys tarkoittaa. 2009. [Verkkosivusto]. Nuoriyrittäjä. [Viitattu 23.4.2009]. Saatavissa: http://www.nuoriyrittaja.fi/ny_mita.html
- Naisyrittäjyyttä on Suomessa liian vähän. 2008. [Verkkosivusto]. Työ- ja elinkeino ministeriö. [Viitattu 17.6.2009]. Saatavissa: http://www.tem.fi/?89506_m=91662&s=2467

- Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen. 2008. [Verkkajulkaisu]. Länsi-Suomen lääninhallitus. [Viitattu 23.6.2009]. Saatavissa: [http://www.laaninhallitus.fi/lh/lansi/sto/home.nsf/files/0E2AE28C22631D2EC22574C6001EA0AB/\\$file/Ohjeita%20yksityisen%20lastensuojelulaitoksen.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/lansi/sto/home.nsf/files/0E2AE28C22631D2EC22574C6001EA0AB/$file/Ohjeita%20yksityisen%20lastensuojelulaitoksen.pdf)
- Pietiläinen, T. 2007. Moninainen yrittäminen. Sukupuoli ja yrittäjänäisten toimintatila tietoteollisuudessa. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu. [Viitattu 16.6.2009.]. Saatavissa: <http://hsepubl.lib.hse.fi/pdf/diss/a207.pdf>
- Pulma, P. & Turpeinen, O. 1987. Suomen lastensuojelun historia. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). 2005. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Rousu, S. & Holma, T. 2004. Lastensuojelupalvelujen kustannukset ja hinnoittelu. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki. Soveltamisopas. Helsinki: Stakes.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2007. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilasto. Lastensuojelu 2007. Saatavana: <http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>
- Työvoima- ja elinkeinokeskus. 2007. Yrityksen perustamisopas. Käytännön perustamistoimet. 17. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Yrityksen perustaminen. 2008. [Verkkosivusto] Suomen Yrittäjät. [Viitattu 23.4.2009.] Saatavissa: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/perustaminen/>
- Österberg-Högstedt, J. 2009. Yrittäjänä ammatissaan sosiaali- ja terveysalalla – Yrittäjyyden muotoutuminen kuntatoimijoiden ja yrittäjien näkökulmasta. [Verkkajulkaisu]. Turku: Turun Kauppakorkeakoulu. Väitöskirja. [Viitattu 1.8.2009]. Saatavana: http://info.tse.fi/julkaisut/vk/Ae3_2009.pdf

LIITE 1 Saatekirje

Hyvä lastensuojeluyrittäjä,

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja opintoni ovat jo loppusuoralla. Teen opinnäytetyötä yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamisesta. Aihe nousi esiin kun huomasin, ettei aiheeseen liittyvää tiivistä opasta ole saatavilla, vaan tieto pitää kerätä useasta lähteestä. Valmis opinnäytetyöni palvelee lastensuojelulaitoksen perustamista suunnittelevaa henkilöä, auttaen häntä hahmotamaan perustamisprosessia ja yrittäjyyden vaatimuksia.

Olin yhteydessä teihin puhelimitse aiemmin tällä viikolla ja tiedustelin mielenkiintoanne osallistua opinnäytetyöhöni liittyvään kyselyyn. Työni keskittyy lastensuojelulaitoksen perustamiseen liittyvien eri vaiheiden selvittämiseen, mutta käsittelen myös yrittäjyyttä ja lastensuojeluyrittäjyyden tulevaisuuden näkymiä. Kyselystä saatujen vastausten avulla pyrin saamaan esille yrittäjien henkilökohtaisia kokemuksia perustamisprosessista ja yrittäjyydestä, joilla täydennän keräämääni teoriatietoa.

Lähetän kyselylomakkeen viidelle lastensuojelulaitoksen perustaneelle yrittäjälle sähköpostitse. Opinnäytetyöni tuloksen kannalta yritys- ja vastaajatiedoilla ei ole merkitystä, joten esitän tulokset nimettöminä. Minua sitoo myös salassapitovelvollisuus.

Vastauksenne ovat minulle tärkeitä. Toivon saavani vastauksenne takaisin sähköpostitse perjantaihin 2.10.2009 mennessä.

Vastaan mielelläni opinnäytetyötäni koskeviin kysymyksiin.

Yhteistyöstä kiittäen,

Mikko Ojala
mikko.ojala@seamk.fi

LIITE 2 Kyselylomake

TAUSTATIEDOT

Henkilökunnan lukumäärä:

Asiakaspaikkojen lukumäärä:

Yrityksen perustamisvuosi:

YRITTÄJYYS

Mikä oli työkokemuksesi määrä ja koulutuksesi yrittäjäksi ryhtyessäsi? Mitä pidät sopivana työkokemuksen määränä/koulutuksena?

Miksi ryhdyit lastensuojeluyrittäjäksi? Millaista merkitystä sukupuolella on sosiaalialan yrittäjäksi ryhtymisessä ja yrittäjyydessä?

Onko yrittäjyys vaatinut joitakin uhrauksia?

Toimitko myös lastensuojelulaitoksen johtajana? Minkälaisia ovat työtehtäväsi johtajana ja yrittäjänä? (esim. osallistumisesi hoito- ja kasvatustyöhön suhteessa hallinnollisiin tehtäviin...)

PERUSTAMISVAIHE

Kuvaile yrityksen suunnittelu- ja perustamisprosessia. (esim. kesto, suurimmat haasteet, mistä sait apua...)

Kuinka lastensuojelulaitoksen markkinointi tapahtui perustamisvaiheessa?

Miten järjestit rahoituksen? (esim. rahoittajat, oman pääoman osuus, kuinka pitkälle toimintaa piti suunnitella rahoitustarvetta miettiessä, mitä rahoittaja vaatii...)

Kuinka järjestit taloushallinnon? Miksi juuri niin?

Miten liiketoimintasuunnitelman teko edesauttoi yrityksen perustamista? (esim. missä vaiheissa tarvitsit sitä, mitkä lts:n osiot koit haasteellisiksi laatia)

LASTENSUOJELUN MUUTTUMINEN

Miten lastensuojeluyrittäjyys on muuttunut alalla toimimisesi aikana? (esim. lama-ajan vaikutukset...) Mihin suuntaan arvelet sen muuttuvan tulevaisuudessa?

Mitä vinkkejä antaisit lastensuojelulaitoksen perustamista suunnittelevalle?

KIITOKSET VASTAUKSISTASI!